LETO VI. / ŠTEV. 49 KRANJ, 5. DECEMBRA 1953

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEKOČI RAČUN PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠT. 524-T-127. IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 8 DINARJEV

Ob desetletnici -

proslave po vsej Gorenjski

Kamnik

V proslavo Dneva republike je bila v veliki dvorani kulturnega doma svečana akademija z bogatim programom. Sodelovali so: pevsko društvo »Solidarnost«, gimn. pevski zbor, folklorna skupina iz Stranj, gimnazijci in učenci strokovne šole v Mekinjah. Slavnostni govor je imel sekretar OK ZKS Ljubljana-okolica tov. Ignac Voljč. Dvorana je bila nabito polna. Občinstvo je posebno živahno pozdravilo prvi nastop pomlajenega pevskega zbora »Solidarnost«. Zbor se je res uveljavil in je moral dve pesmi celo ponavljati.

Podjetje Kamnik je za soboto povabilo ljubljansko opero, ki je za njihov kolektiv uprizorila »Gorenjskega slavčka«, za kamniško občinstvo pa balet »Vrag na vasi«.

Tovarna usnja je v soboto dopoldne začela proslavo z otvoritvijo razstave v gornjih prostorih kavarne, popoldne pa je bila domača proslava v tovarni. Razstava je bila zelo okusno urejena in Kamničani so pokazali zanjo veliko zanimanja. Tudi v ostalih kamniških podjetjih so proslavili praznik z domačimi prireditvami. Na Veliki planini je kolektiv »Induplati« iz Jarš odprl svoj planinski dom, ki je bil zgrajen v pičlih treh mesecih.

Radovljica

TVD Partizan Radovljica je v počastitev 10. obletnice II. zasedanja AVNOJ v Jajcu otvoril lepo prenovljen telovadni dom z lepo uspelo telovadno akademijo.

Tov. Marinšek, tajnik okrajne zveze »Partizana«, je izrazil željo, naj bi ta dom po 13 letih mrtvila zopet polno zaživel.

Republiški poslanec tov. Albin Jensterle pa je v svojem govoru orisal veliki pomen II. zasedanja AVNOJ v Jajcu. Sledile so igre in plesi cicibanov, pionirjev in pionirk, recitacije in telovadne točke. Najboljše so bile mladinke, ki so lepo izvedle skupinske vaje na dveh gredeh in pokazale nekaj lepih sestav tudi na dvovišinski bradlji. Članice so izvajale vaje s kiji, člani pa skupinske proste vaje. Štiri pevke v narodnih nošah so ob spremljavi orkestra zelo lepo zapele Koroški rej in žele viharne ovacije občinstva. Lepo uspeli večer je zaključil orkester z vencem partizanskih pesmi.

Prireditev je v polni meri dosegla svoj namen. Privabila je veliko število ljudi iz mesta in okolice. Zelo lepo bi bilo, če bi mladina odstopila sedeže starejšim.

Naklo

Občinski ljudski odbor Naklo je imel 29. novembra ob 14. uri popoldne svečano sejo, na kateri je predsednik občine tov. Poličar govoril o desetletnem razvoju naše republike. Nato je bila v Prosvetnem domu proslava. Šolska mladina je nastopila z recitacijami, mladinci društva Partizan s sabljanjem, mladinke pa so izvajale telovadne vaje. Pevski zbor KUD »Dobrava« je zapel nekaj borbenih pesmi in himno. — Proslavi je sledila zabava.

Na proslavi v osn. šoli v Podbrezjah je sodelovala le šolska mladina. Zastopniki množičnih organizacij in društev so se je udeležili v majhnem številu. Čudno, da proslava ni bila v dvorani kulturnega doma in da pevci KUD Tabor niso zapeli državne himne.

V Dupljah so 10. obletnico rojstva Nove Jugoslavije praznovali 29. novembra popoldne v Gasilskem domu. Tov. Marija Petek je pred polno dvorano govorila o uspešnem razvoju naše socialistične domovine. — Člani KUD Triglav so odigrali partizansko dramo Alojza Kemca »Volkodlaki«.

Kranj

Tudi Kranjčani so v soboto zvečer slovesno proslavili deseto obletnico ustanovitve nove Jugoslavije. Veliko dvorano Sindikalnega doma so člani Socialistične zveze in delovni ljudje iz Kranja popolnoma napolnili in s pozornostjo sledili sporedu. Svečanost so otvorile fanfare, nato pa je mešani pevski zbor Franceta Prešerna ob spremljavi godbe na pihala zapel Internacionalo. Prešernov moški zbor je pod vodstvom tov. Liparja zapel tri pesmi. V krajšem nagovoru je nato predsednik SZDL v Kranju, ljudski poslanec tov. Ivo Svetina orisal zgodovinski pomen drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu in njegove sadove, ki so v desetih letih boja, graditve in razvoja v novi republiki dozoreli.

V drugem delu proslave je pel Farčnik, ženski in moški pevski zbor, dijaki tekstilnega tehnikuma pa so nastopili z zborno recitacijo. Izbran program, dobro pripravljen, je dal proslavi pravi pečat slovesnosti.

Jesenice

Številne zastave, slike tov. Tita, svetlobni napisi in zelenje, so dali v zadnjih dneh Jesenicam res praznično sliko. Že ta zunanji izraz razpoloženja ob velikem prazniku - ob desetletnici nove Jugoslavije, je dokaz predanosti prebivalstva naši socialistični domovini. Preveč bi bilo treba pisati, da bi zajel vsaj del vsega, kar se je te dni dogajalo, ne le na Jesenicah, ampak po vsem radovljiškem okraju. V petek, soboto in nedeljo je bila vrsta prireditev, slavnostnih sej posameznih odborov in delavskih svetov, akademij in gledaliških predstav.

V soboto dopoldne je imel slavnostno sejo OLO, popoldne pa delavski svet jeseniške železarne, ljudski odbor mestne občine Jesenice in drugi. Na Jesenicah je bila lepa baklada, v kateri sta sodelovali dve godbi, večje število meščanov ter Javorničani, ki so se popoldne že poklonili spominu padlih borcev. Na zborovanju pred jeseniško gimnazijo sta k prazniku republike čestitala prebivalstvu predsednik mestne občine tov. Maks Dolinar in predsednik OO SZDL tov. Mirko Zlatnar.

Tudi mestno gledališče je počastilo ta praznik s premiero Krajnskih komedijantov.

29. novembra so delavci v valjarni na Javorniku in cevarni na Jesenicah odkrili spominski plošči svojim padlim tovarišem. Spominsko ploščo padlim borcem so odkrili tudi v osnovni šoli na Koroški Beli, kjer je bila lepa slovesnost s kulturnim programom. V Jeseniškem rovtu pa so odkrili spomenik 15 padlim borcem tega kraja.

Najlepša pa je bila svečanost na Blejski Dobravi, kjer so odkrili spomenik 34 padlim borcem, talcem in žrtvam fašizma. Ob spomeniku se je zbralo blizu tisoč ljudi iz Dobrave, Javornika in Jesenic. Nastopal je dobravski pevski zbor, javorniška godba in pionirji osnovne šole. Spomenik je odkril predsednik krajevnega odbora ZB tov. Julij Springer, zastopniki organizacij pa so položili vence. Navzoči so bili svojci padlih borcev, predstavniki mestnega odbora ZB z Jesenic, JLA in predsednik OO ZB tov. Ivan Bertoncelj-Johan. O razvoju NOB na Blejski Dobravi je govoril tov. Anton Rekelj. Desetina JLA je ob odkritju tega najlepšega spomenika v okraju izstrelila častno salvo.

Iz poročila LOMO Kranj

Zadovoljiti moramo potrebo po stanovanjih

Ljudski odbor mestne občine v Kranju bo v petek, 4. decembra na svoji 15. redni seji razpravljal o poročilu o stanovanjskih problemih v Kranju. Zaradi zanimivosti poročila in ker o odborovih sklepih še ne moremo poročati, seznanjamo javnost z važnejšimi odlomki poročila.

Gospodarski in socialni pomen stanovanj

V dobi gospodarskega planiranja, ko smo izvajali petletni gospodarski načrt in se borili za izgradnjo ključnih objektov našega gospodarstva, so naši ljudje dajali izredno težke žrtve, ko so se morali odrekati mnogim svojim potrebam, da bi čimprej dosegli tisto temeljno gospodarsko podlago, ki je bila potrebna za ves naš nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj.

Ena od teh elementarnih potreb delovnega človeka so tudi zdrava in primerna stanovanja. Ker so glavni ključni objekti ali že zgrajeni ali pa se končujejo, je povsem naravno, da smo z novim načinom gospodarjenja začeli odvajati vedno več sredstev za gradnjo stanovanj in komunalnih naprav. Smer našega razvoja gre zdaj k dvigu življenjskega standarda, kar pa predvsem pomeni, da moramo zadovoljiti elementarno potrebo po stanovanjih.

V bivši Jugoslaviji je kapitalistični sistem zastarelega tipa le v redkih primerih skrbel tudi za delavska naselja. Delavci so živeli v natrpanih prostorih ali pa so prihajali na delo po več ur daleč. Ta zapuščina nam je ostala tudi v dobi izgradnje naše ključne gospodarske podlage.

Razvoj stanovanjskega fonda

Zidanje stanovanjskih hiš je v času vojne povsem prenehalo, zato pa je naraščala stanovanjska kriza.

Vprašanje nastanitve prebivalstva je postalo še težje po vojni, ko je z razvojem industrializacije prebivalstvo v mestih hitro naraščalo.

V Kranju je za najnujnejše potrebe svojih delavcev in nameščencev najprej začela graditi Iskra, in sicer že v letu 1946. V naslednjih letih sta ji sledila tudi mestni in okrajni ljudski odbor in končno še tovarni Standard in Tiskanina.

V letošnjem letu je sprejel ljudski odbor mestne občine obsežen investicijski program izgradnje stanovanj, hkrati pa imajo tudi podjetja resen namen, prispevati čimveč za dvig standarda z večjo gradbeno delavnostjo kakor v prejšnjih letih.

V vseh teh letih in tudi v letošnjem letu so mnogo pripomogli k reševanju stanovanjske krize tudi sami delavci in nameščenci, ko so začeli graditi lastna stanovanja. Ljudska oblast jim je omogočila gradnjo s krediti, prodajo materiala po nižjih enotnih cenah in z dodeljevanjem zemljišč v brezplačno uporabo. H gradnji privatnih stanovanj pa je treba pripomniti, da so mnogi dogradili stavbe le toliko, da so se lahko sami vselili, medtem ko so druge prostore pustili nedograjene, deloma zaradi pomanjkanja kreditov, deloma pa tudi zato, ker niso želeli, da dobijo v hišo najemnike, ki jim ne bi bili po volji, in od katerih ne bi imeli zaradi nizke najemnine nobene koristi.

Graditev stanovanj

Praksa je do sedaj pokazala, da LOMO nima dovolj sredstev, da bi posvetil vso skrb graditvi stanovanjskih prostorov, podjetja pa bi gradila le za svoje najnujnejše potrebe. V bodoče bo potrebno vso iniciativo za novogradnje stanovanjskih prostorov prepustiti neposredno podjetjem. Posebno tovarne bodo morale bolj resno gledati na to, da čimprej rešijo svoje ljudi stanovanjske stiske. Če upoštevamo, da se od števila ljudi, ki se morajo tako daleč voziti v službo, 40% lahko preseli v mesto, potem ugotovimo, da morajo poleg potreb v mestu v celoti rešiti vprašanje stanovanja: Iskra za 300 ljudi, Inteks za 335 ljudi, Tiskanina za 312 ljudi, Planika za 161 ljudi in ostala industrija za 230 ljudi. Skupaj torej 1338 ljudi.

Če je od vseh delavcev in uslužbencev, ki se vozijo, 30% samskih oseb, druge pa z družinami, ki rabijo družinska stanovanja, bi morale tovarne v mestu zgraditi 937 družinskih stanovanj. K rešitvi tega vprašanja je potrebno pristopiti že prihodnje leto. Razumljivo pa

(Nadaljevanje na 2. strani)

Tržič je pozdravil Dan republike

O Tržiču redko pišemo. O življenju prebivalcev tega gorenjskega industrijskega mesta ne govorimo tako pogosto, če-

prav bi o Tržiču morali pisati mnogo več. Družbeno življenje v tržiški občini, posebno še v mestu samem, je mnogo bolj razgibano, kakor bi bilo pričakovati. Zlasti so ga pred dvema mesecema vzvalovili dogodki okrog Trsta, potem živahne politične priprave pred preteklimi volitvami, še prej pa številna množična zborovanja.

Če so bili ti dogodki bolj politične narave, so v preteklem tednu prireditve v počastitev desetletnice drugega zasedanja AVNOJ razen svojega političnega pomena imele še drugega. Niso bile samo manifestacije socialistične zavesti tržiškega delovnega prebivalstva, bile so tudi pregled dosedanjega letošnjega dela raznih društev in njihovih akcij, ki obstojijo v tržiški občini.

Na večer pred ljudskim praznikom se je ob ognjemetu in strelih iz možnarjev zlila po mestu veličastna baklada, v kateri je sodelovalo veliko število Tržičanov. Sledila je slavnostna akademija v Cankarjevem domu »Na skali«. O pomenu ustanovitve Nove Jugoslavije je spregovoril predsednik Ljudskega odbora mestne občine in ljudski poslanec tovariš Lovro Cerar, nakar so se zvrstile glasbene in telovadne točke v izvedbi pevskega zbora in orkestra »Svobode« ter telovadcev »Partizana«. Nabito polna dvorana je zlasti pozdravila pevski zbor, ko je zapel tri narodne, in vaje mladincev.

Naslednje jutro je bila svečana seja Ljudskega odbora mestne občine, kateri so prisostvovali tudi zastopniki društev in družbenih organizacij, kasneje pa je bila otvorjena nova dvorana krajevnega sindikalnega sveta na Glavnem trgu. V svojih govorih sta predsednika krajevnega sindikalnega sveta in delavskega prosvetnega društva »Svoboda«, ki je ob tej priliki prejelo dvorano v upravljanje, poudarila, da bo dvorana služila predvsem potrebam dela »Svobode« in njenemu kulturnemu in družbenovzgojnemu poslanstvu. Predsedniku »Svobode« je bil slovesno izročen ključ tega novega prostora, v katerem se bo odslej odvijal del javnega življenja v Tržiču, nato pa sta godba na pihala in pevski zbor navzoče prijetno presenetila s krajšim glasbenim programom.

Še isti dan je delovni kolektiv usnjarne »Runo« odkril na pročelju svojega osrednjega poslopja lepo spominsko ploščo svojim padlim tovarišem.

Tem osrednjim slavnostim se je v Tržiču pridružila dolga vrsta drugih prireditev, zlasti športnih.

Že 25. novembra je bilo v dvorani tovarne »Runo« nagradno streljanje z zračno puško za prvenstvo strelske družine »An-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Visoka odlikovanja ob Dnevu republike

Ob Dnevu republike je bila odlikovana vrsta najzaslužnejših borcev iz vse Jugoslavije z najvišjim odlikovanjem narodnega heroja.

Z ukazom predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije so bili za izredno požrtvovalnost v boju proti sovražniku in za izpričano junaštvo ter zasluge v narodnoosvobodilni borbi od leta 1941 do 1945 odlikovani z Redom narodnega heroja naslednji padli borci z območja Gorenjske:

Jakob Jožeta Bernard
Ivan Janeza Bizjak
Stane Petra Kosec
Jakob Antona Molek
Ivo Ivana Slavec - Joki in
Andrej Janeza Žvan - Boris.

Za izredno požrtvovalnost v borbi proti sovražniku in za izpričano junaštvo ter zasluge v narodnoosvobodilnem boju so bili ob Dnevu republike z ukazom Predsednika republike odlikovani z Redom narodnega heroja sledeča tovariša in tovarišica:

Mirko Janeza Jerman,
Baks Blaža Krmelj in
Mira Leopolda Svetinova — Vlasta.

Z ukazom predsednika republike sta bila za posebne zasluge v osvoboditvi naše domovine, za izkazano hrabrost in požrtvovalno delo pri ostvaritvi bratstva in enotnosti med našimi narodi ter za izredne zasluge za ljudstvo v narodnoosvobodilni borbi odlikovana z Redom narodne osvoboditve

Tomo Tomaža Breje in
Ivan Franca Novak.

Iz vsebine

OBNOVA PLANINSKIH PAŠNIKOV

*

»Niko« bo dvignil proizvodnjo

*

KMALU BO VODOVOD — KAJ PA BO S PRIKLJUČKI?

*

Umetno gnojilo — superfosfat

*

OCENE GLEDALIŠKIH PREDSTAV

*

Nova pota kamniškega kulturnega življenja

*

LOV ZA NAJNEVARNEJŠIM VOHUNOM

*

Reportaža iz Polhograjskih Dolomitov

*

Telesna vzgoja — šport

*

ZANIMIVOSTI — KOZMETIKA — PODLISTEK

TEDEN DNI PO SVETU

Denarna reforma: Grška vlada pripravlja denarno reformo, — zamenjali bodo 30 drahem za en dolar. Do sedaj je dolar veljal 30.000 drahem. Hkrati bo vlada ponovno ocenila prihranke in dohodke, ki so obdavčeni.

Zločini na Koreji: Predstavniki ZDA v OZN bodo predložili resolucijo, s katero bodo pozvali OZN, naj obsodi severnokorejsko - kitajske zločine med vojaškimi in civilnimi osebami v Koreji. Po podatkih resolucije so Severni ubili okoli 10.000 civilistov in vojakov združenega poveljstva.

Rusija ponuja vojne rude: ZSSR je ponudila Ameriki krom, mangan, platino in paladij. Kupčija še ni sklenjena, ker se še niso sporazumeli o ceni in kvaliteti.

Mosadek spi: Konec prejšnjega tedna je bila zaključena razprava proti Mosadeku. Zadnji dan razprave je obtoženec prespal in dvignil glavo samo, kadar je tožilec zahteval zanj smrtno kazen.

Stavka grafičarjev: V New Yorku so pričeli grafični delavci stavkati. Zaradi tega ni izšlo več listov, ki imajo skupaj 5 in pol milijona naklade. Začasno je brez dela okoli 22.000 novinarjev, reporterjev in drugega osebja uredništev. »New York Times« po 102 letih prvikrat ni izšel, »New York Post« pa po 152 letih obstoja ni izšel.

Obsedno stanje: Južnokorejska vlada je proglasila obsedno stanje v štirih pokrajinah. Vzrok je gverilsko gibanje, ki ga hoče vlada zatreti. Uvedli so preki sod. Južnokorejske enote in policija bodo na tem področju izvedle čistko.

Preklic smrtnih obsodb: Apelacijsko sodišče v vzhodni Afriki je preklicalo smrtno obsodbo za 44 pripadnikov rodu Kikuju, ki so bili obdolženi umora 120 Afričanov letos marca v Lariju. Sodišče smatra, da izjave glavne priče niso **dovolj verodostojne.**

Sprejem Perzije: Na seji, ki je bila v Rimu, so sprejeli Perzijo v članstvo OZN za prehrano in kmetijstvo (FAO).

Za obnovo planinskih pašnikov

Preziranje zakona o agrarni skupnosti - Zanemarjeni pašniki - Zadruge naj upravljajo

Kljub temu, da imamo zakon o agrarni skupnosti že pet let, je postalo kar udomačeno mišljenje, da je zemljiška skupnost privatna last, ki se pravzaprav nikogar ne tiče. Zaradi tega je nastalo brezpravno stanje, ki ga je treba odpraviti in pričeti gospodariti po zakonskih predpisih. Občinski ljudski odbori se kot upravitelji zemljišča na planinskih pašnikih niso brigali za agrarne skupnosti in posledica je bila, da so skupnosti vedno bolj zanemarjene. Planine so kot pašnike izkoriščali tako imenovani »lastniki«, ki pa so v našem sistemu lahko samo interesenti. Izkoriščali so pašnike, pri tem pa prav nič investirali rekoč, saj je tako vse državno, zakaj bi potemtakem pašnike obnavljali.

Pri tem pa so prezrli, da ravno oni izkoriščajo travnike agrarne skupnosti, ne pa država. Travnikov niso očistili, tako da se je ponekod močno razpaslo grmovje in celo gozdiči, kjer pa so zopet sekali les samozvani lastniki. Torej prava anarhija, ki ji je bilo nujno napraviti konec. Škoda, ki je na ta način nastala, je precej občutna, ker je bila s takim slabim gospodarjenjem in upravljanjem prizadeta večina gorskih pašnikov, ki jih je v radovljiškem okraju preko sto.

Okrajni ljudski odbor v Radovljici je v zadnjih treh mesecih pregledal stanje planinskih pašnikov in ugotovil, da morajo nujno prekiniti z dosedanjo prakso. OLO je sklenil pogodbo z zadrugami, ki bodo morale bolje gospodariti. Prav tako je izdal odlok o planinskem gospodarstvu. Planine so bile organizirane kot samostojni gospodarski obrati.

Vsi koristniki bodo lahko še vnaprej pošiljali živino na planinske pašnike, in sicer neomejeno število glav. Vendar pa bodo morali plačevati posebno pristojbino v tako imenovani planinski fond. Iz tega bodo črpali finančne vire za vzdrževanje planinskih pašnikov, planšarjev in živine. Vsa živina bo, preden bo poslana na visokogorsko pašo, pregledana in le najbolj zdrava bo pripuščena na pašo. Na ta način bodo že izvedli prvo selekcijo.

Prihodnje leto bodo pričeli s sistematično obnovo planin. Vse grmovje in gozdičje bodo posekali, za les dobljeni denar pa porabili za obnovo pašnikov in za zgraditev napajališč za živino. Zadruge, ki bodo odslej upravljale planinske pašnike, bodo morale poskrbeti, da se v prihodnje ne bo več tako malomarno gospodarilo, v nasprotnem primeru pa bodo občinski ljudski odbori prisiljeni, da upravljanje zadrugam zopet odvzamejo.

Zanemarjeni pašniki na planini Javornik

Povečali bodo proizvodnjo

V Železnikih, v središču Selške doline, je močno razvita kovinska, usnjarska in lesna industrija ter domača obrt — čipkarstvo. Danes bom pisal o tovarni precizne mehanike »Niko«. Njen kolektiv je pripravil plan za leto 1954. Stopil sem v obrate med delavce. Niso imeli več dosti časa. Še kratek sestanek, na katerem so se pogovorili o nekaterih vprašanjih, in konec je dela. Ob strojih so prevzemali delo že delavci popoldanske izmene. Nasproti mi je stopil tovariš, razkazal obrate in povedal o vsem, kar se pri njih dogaja. O uspehih, načrtih, težavah in o vsem ostalem.

Tovarna precizne mehanike »Niko« v Železnikih, v kateri delajo v glavnem pisarniške in risarske potrebščine, laboratorijsko orodje in drugo, upravljajo še vedno po zadružnih principih. S tem pa imajo tudi nekaj koristi; ostane jim vsa amortizacija, velik del akumulacije itd. Prav zaradi tega so v zadnjih dveh letih proizvodnjo, pa tudi obrate znatno razširili in skupno z ostalo industrijo v Železnikih rešili vprašanje zaposlitve ljudi v Selški dolini. Poleg risalnih žebljičkov, sponk, luknjačev, preciznih šestil, izdelujejo tudi laboratorijske tehtnice, klešče, centrifuge itd. V prihodnjem letu bodo razširili proizvodnjo še na kolekcijo šestil št. III., na manjše centrifuge in preciznejše tehtnice.

Centrifuge uporabljajo predvsem naše zdravstvene ustanove za izdvajanje tekočin. Sedanje centrifuge so večjega tipa in zato tudi razmeroma drage, da jih ne more nabaviti vsaka ambulanta. V tovarni so sklenili v prihodnjem letu izdelovati manjše, ki bodo polovico cenejše od sedanjih. Mesečno bodo izdelali 55 centrifug in celoten plan za prihodnje leto povečali za 30%.

To povečanje jim narekujejo predvsem tržne razmere. Povpraševanje po teh stvareh je tako veliko, da krijeta naši dve tovarni, »Niko« Železniki in »Mego« v Zagrebu le okoli 40% vseh potreb, ostalo pa moramo uvažati za devize.

V Železnikih so predlagali zgraditev nove tovarne, ki pa bi stala okoli 300 milijonov din. Ko že govorim o tem, moram povedati tudi to, da so že letos povečali proizvodnjo za 40%. s prihodnjim letom pa bodo do kraja izkoristili zmogljivost tovarne. Seveda so v tem času uredili tudi nove obrate, zgradili lastno elektrarno, za kar so investirali precej milijonov. — Imajo pa tudi druge težave, o katerih bom pisal kdaj prihodnjič. Najteže je z denarjem, ker imajo prenizek obratni kredit in sicer le 20 milijonov din pri letnem prometu 230 milijonov din. To pomeni, da morajo skoraj vsak mesec obrniti ta denar, kar je za tako podjetje skoraj nemogoče.

Jeseniški načrti za prihodnje leto

Ljudski odbor mestne občine Jesenice je že razpravljal o proračunu in o investicijah za prihodnje leto. Na seji so podrobno pretehtali potrošnjo denarnih sredstev v lanskem letu. To so potem upoštevali pri sestavi predloga za bodoči proračun, ki bo precej višji od lanskoletnega.

Tako so na primer za kulturne potrebe v minulem letu potrošili nekaj nad 18 milijonov dinarjev, za prihodnje leto pa so to vsoto znatno povečali. Kulturi so namenili kar 27 in pol milijona dinarjev. S tem zneskom bodo znatno podprli knjižnico, saj je to ustanova, ki nudi delovnemu ljudstvu vse možnosti izobraževanja in kulturnega razvedrila. Del teh sredstev so namenili tudi za dvig telesne vzgoje, za pomoč taborniškim organizacijam in podobno. S proračunskimi sredstvi torej ne bodo podpirali samo šol in gledališča, ampak tudi vso ostalo kulturno dejavnost delavskih Jesenic.

Prav tako je povišan predlog proračuna za socialno skrbstvo od blizu 10 na 13 in pol milijona dinarjev. Proračun za zdravstvo pa predvideva nekaj nad dva milijona in proračun za državno upravo nekaj nad 7 milijonov dinarjev.

Znatno so povišani stroški za komunalno dejavnost, ki so bili lani precej nerealni. Medtem ko je bila proračunska postavka za komunalno dejavnost v lanskem letu le 8 milijonov 596 tisoč dinarjev, je v predlogu proračuna za leto 1954 ta vsota upravičeno povečana na 18 milijonov 445 tisoč dinarjev. Tako se vsaj letos ne bo več ponavljal primer, da bi morali jemati sredstva za redno vzdrževanje komunalnih naprav iz dodatnega proračuna.

Celoten predlog proračuna za leto 1954. je od lanskoletnega povišan za 81.1% t. j. od 38 milijonov 411.000 na 69 milijonov 599.000 dinarjev in je sestavljen na osnovi potreb lanskega leta. Proračun investicij znaša brez stanovanj 96 milijonov din in predvideva v glavnem gradnjo vodovoda, cest, kanalizacije, centralnega pokopališča pod Koroško Belo, mostu preko Save na Javorniku in podobnega.

Predlog proračuna so odborniki LOMO Jesenice po vsestranski razpravi in obrazložitvi sprejeli.

P. U.

O delu stanovanjskega urada

(Nadaljevanje s 1. strani.)

je, da so za uresničenje teh zamisli potrebna finančna sredstva, ki jih bodo morale tovarne na ta ali oni način ustvariti.

Treba je resno misliti, kako praktično izpeljati gradnjo po posameznih tovarnah. LOMO naj bi v bodoče skrbel za stanovanje v mestnem merilu, to je za svoje potrebe in javne koristi, za katere je sam kot odgovorni činitelj najbolj zainteresiran.

Disciplina gradbenih podjetij je bila letos pri izvajanju gradbenih del izredno slaba. Zato morajo v bodoče vsi investitorji in tudi LOMO paziti na večjo disciplino pri izpolnjevanju predpisanih gradbenih pogodb. Ne sme se več zgoditi, da se bodo gradbena podjetja opravičevala zaradi neizpolnitve pogodb v določenih rokih z raznimi izgovori in okoliščinami. Treba je gledati na to, da bodo pogodbe strogo in v rokih izpolnjevala. Eden od očitnih primerov, kako se ne sme delati, je stanovanjski blok v Stražišču in ostali bloki na Zlatem polju. Skozi vse leto se je govorilo, da bo letos v Kranju dograjenih okoli 160 stanovanj. Na zadnjih zborih volivcev je bilo govora o polovičnem številu, dejansko dograjenih pa bo 2/3 te polovice. Če bi se dosledno izpolnjevale pogodbe, bi bilo mnogo manj kritike in negodovanja zaradi stanovanjske stiske. Zoper podjetja, ki v bodoče ne bodo držala dogovorjenih rokov s pogodbami, bo treba z vso strogostjo uveljavljati pogodbene kazni. Le z odločnimi ukrepi bomo lahko podjetja disciplinirali, pri ljudeh pa ustvarili zadovoljstvo.

Na vprašanje, ali je stanovanjski urad do sedaj odigral svojo vlogo tako, kakor je bilo zamišljeno z njegovo vzpostavitvijo, lahko odgovorimo z da. Distribucija stanovanj je težka naloga in terja od uslužbencev veliko potrpljenja, mirnih živcev in volje.

Najtežje poslovanje je v tem, da vsak prosilec smatra svoj primer za najbolj nujen in tehten. To je razumljivo, saj mu težko in nevzdržno stanje vzame vsako razsodnost objektivne presoje. Ravno to pa je tudi glavni vzrok, da je skoraj vsak ukrep stanovanjskega urada deležen raznih očitkov, neumestnih izpadov in kritike posamezn**i**kov.

Ljudje si dovolijo marsikaj na račun »krivice«, ki se jim godi, da ne pridejo do primernih družinskih stanovanj ali samskih sob. Delale so se tudi napake, ravno s protežiranjem posameznikov pri presoji, kdo je najbolj nujno potreben. Pri tem se tudi niso upoštevala mnenja in predlogi posvetovalnih članov stanovanjske komisije na terenu, kar je zelo kvarno vplivalo na sam ugled urada, uslužbenci pa so se nehote morali kompromitirati. Še večje napake pa so se delale pred ustanovitvijo stanovanjskega urada, ko je odločala stanovanjska komisija.

Največja napaka pa je bila v tem, da uslužbenci niso imeli pravega odnosa do strank. Vsaka lepa beseda jim je bila odveč. Grobo odpravljanje strank je ljudi gnalo v še večjo žalost, obup in razočaranje nad ljudsko oblastjo. Upravičeno so se spraševali, ali niso tudi oni del skupnosti, ki ustvarjajo boljše življenje v socialistični skupnosti. Če ljudem ne moreš pomagati s tem, za kar te prosijo, daj jim vsaj lepo besedo in z razumevanjem sprejmi njihove težkoče. Imeli bodo vsaj to zadovoljstvo, da se lahko pogovorijo. Razumljivo pa je, da se vsi vendarle ne dajo odpraviti z lepo besedo. Pregovor pravi »lepa beseda lepo mesto najde«.

Vodovod bo kmalu tu - - kaj pa bo s priključki?

Komunalna dejavnost v Kranju napreduje!

Ena najvažnejših nalog kranjske komunalne graditve je vsekakor zgraditev vodovoda v Stražišču. To je veliko podjetje, ki zahteva precejšnje gmotne in organizacijske napore in veliko iznajdljivost, računaje z daljšo perspektivo in hitro dobavo gradiva.

Pričakovali so, da bo delo v prvi fazi letos že zaključeno, pa bi tudi bilo, če v teku leta ne bi bilo prišlo do precejšnjega zastoja zaradi objektivnih okoliščin. Kateri so vzroki, ki so preprečili napeljavo vode v Stražišče?

Stražiški vodovod predvideva zgraditev velikega tlačnega voda, ki bi povezoval kranjski vodovod s stražiškim, zgraditev novega rezervoarja in strojnice za stražiški vodovod in položitev vsega cevovoda s priključki. Za ves sistem so predvidene anhovske cementno-azbestne visokotlačne in nizkotlačne cevi, komplicirane naprave za avtomatično urejanje vodnega dotoka, motorji, črpalke in številni deli iz litega železa. Nekatere letošnje pošiljke cevi iz Anhovega niso prihajale pravočasno, del naročenega gradiva pa še ni prišel. Prav tako je bilo z litimi železnimi deli za rezervoar, cevovode, odcepke in spojke, ki prihajajo iz osješke livarne.

Rezultati letošnjega dela so naslednji: Vloženih bo skoraj 60 milijonov dinarjev, dograjen in opremljen je rezervoar, položenih bo preko 1500 metrov napajalnih vodov in nabavljene cevi za tlačni vod od rezervoarja do črpalnice, večina napajalnih vodov za vse Stražišče ter motorji in črpalke za strojnico.

Tako bo spomladi v Stražišču že vodovod. Voda bo po posebnem tlačnem vodu prihajala iz kranjskega rezervoarja v Stražišče. To bo šele prva stopnja. Kasneje bo ta vod služil izravnavi obremenitve obeh delov celotnega vodovodnega sistema, kranjskega in stražiškega, ki bo prešel v novo fazo, ko bodo spomladi v Stražišču pričeli graditi strojnico s črpalkami iz lastnega zajetja in z vsemi avtomatičnimi napravami za prekinjanja vode. To je potrebno zato, ker v poletnih mesecih tudi kranjski vodovod s svojim zajetjem na Čemšeniku ne zadošča vsem potrebam in ga bo moral dopolnjevati stražiški, toda le takrat, kadar bo to potrebno. Včasih bo pa kranjski dopolnjeval stražiškega, saj je v zimskih mesecih, zlasti ponoči, vodni pritisk v kranjskem rezervoarju za 20 atmosfer višji od neposredne potrebe in voda zato odteka v Kokro. Ker je kranjski vodovod navaden, gravitacijski, (t. j. napolnjuje se s samim dotokom vode iz zajetja), stražiški pa bo vezan na črpanje, bodo posebno potrebne avtomatične prekinjalne naprave, ki bodo preprečevale nepotrebno potrošnjo električne energije za črpanje, kadar črpanje ne bo potrebno.

Stražiška javnost je ves čas močno priganjala dograditev vodovoda. Spomladi bodo že položeni cevodi po vsem Stražišču, eventualno tudi v Orehku. Kasneje se bo vodovod lahko razširil vse do Mavčič in Žabnice, ker so dimenzije vseh cevi že preračunane na tako potrošnjo. Vodovod je torej praktično že tu. Pričeti bo treba graditi hišne napeljave. Za to pa stražiški hišni lastniki še ne kažejo posebnega razumevanja. Kaže, da bi nekateri želeli, da bi jim občina postavila pipe v bližino hišnih vrat, od koder bi vodo lahko nosili v hišo. Tudi na slabo kapnico in lastne nehigi ične vodnjake se izgovarjajo, češ da so jih uporabljali že ves čas, pa jim bodo tudi sedaj še zadoščal. Del Stražišanov ima tudi težave z denarjem in zato še ne misli na napeljavo.

Prišli smo v zanimiv položaj. Dolga leta so si želeli vodovoda, sedaj, ko so njihove sanje postale resničnost, pa se jih otepajo z vsemi mogočimi pomisleki. Vsaka nova stvar pač zahteva svoj čas, da se je ljudje navadijo in jim postane neobhodna. Tako je tudi z vodovodom v kraju, kjer ga doslej ni bilo. Vendar pa čakati ni prav. Zato bo kranjska mestna občina znižala takse za priključitev napeljave vsem tistim, ki nameravajo napeljati vodo v hiše že pozimi, ko je na razpolago več instalaterjev. Zaračunala bo le realne stroške.

Slovesno so proslavili

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tona Štefeta-Kostje«, 30. novembra pa ob mestu patrolni štafetni tek s streljanjem za prehodni pokal SZDL. V četrtek, 26. novembra so najboljši tržiški šahisti odigrali šahovsko simultantko z mednarodnim mojstrom dr. Milanom Vidmarjem ml. V petek, soboto in ponedeljek so se zvrstile nogometne tekme tekstilcev, kovinarjev, usnjarjev in uslužbencev združenih ustanov za prehodni pokal SZDL, tradicionalni štafetni tek »Dneva republike«, krožne motociklistične dirke in finalno tekmovanje ekip v namiznem tenisu za prvenstvo Tržiča in za prehodni pokal KS. Na oba praznična dneva sta bili v Tržiču predstavi Bevkove protifašistične drame »Kajn«, ki jo je uprizorila dramska sekcija tržiške »Svobode«.

To je le nekaj kratkih, suhih podatkov o prireditvah, s katerimi so Tržičani pozdravili desetletnico rojstva mlade republike. Te prireditve pa ne bi mogle biti tako številne, kvalitetne in raznolike, če samo življenje in delo družbenih organizacij v Tržiču ne bi bilo razgibano, intenzivno in raznoliko.

Kmetijski svetovalec

Fosforna umetna gnojila

Poleg dušika in kalija je fosfor še ena neobhodna prvina za prehrano umetnih rastlin. Brez njega ne bomo dosegli zadovoljivih hektarskih donosov. Vloga fosforja je večstranska. V začetku rasti je fosfor potreben rastlini za gradnjo staničnega jedra in tudi za tvorbo rastlinskega zelenila — klorofila. Razen tega fosfor pospešuje izgradnjo korenin ter povečuje odpornost rastlin proti poleganju in bolezni. Steblo postaja močnejše in debelejše. Zadostna količina fosforja, ki je na razpolago rastlini, skrajšuje dobo rasti. Cvetje in plodovi se bolje in hitreje razvijajo, seme pa je debelejše.

V zemlji se nasplošno nahaja premalo lahko topljivega fosforja, ki bi bil dostopen rastlini Zato je potrebno vsakoletno gnojenje s fosfornimi gnojili. To se bo zmeraj izplačalo.

Kakšne količine fosforja izčrpajo razne naše razstline iz zemlje? Pšenica pri donosu 12 mc izčrpa iz zemlje okrog 20 kg na 1 ha. To moremo vrniti zemlji z gnojenjem n. pr. s 150 kg/ha superfosfata. Krompir pa izčrpa iz zemlje 35 kg/ha pri donosu 200 mc. To povrnemo zemlji s 300 kg/ha superfosfata.

Superfosfat

To je najbolj znano in največ uporabljeno fosforno umetno gnojilo, ki vsebuje 16 ali 18% fosforne kisline.

Superfosfat se izdeluje iz surove rude. Velika so nahajališča te rude v Ameriki in Afriki. Pri nas so jo odkrili v Dalmaciji. Fosforna kislina iz surovin fosfata je težko topljiva ter za rastline nedostopna. Zaradi tega se surove fosfatne rude s pomočjo žveplene kisline kemično izpremenijo ter postane fosforna kislina hitro dostopna rastlini.

Kdaj in kako uporabljamo superfosfat? Vedeti moramo, da rastlina porabi v začetku rasti samo en del fosforja. Bolj potreben ji je fosfor pozneje, t. j. v dobi cvetenja, oziroma zorenja. Superfosfat pa učinkuje hitro in samo eno leto. Talna voda ga izpere v spodnje plasti zemlje ali ga veže zemlja trdno nase ter postane nedostopen za rastlino. Če to vse vemo, moremo uporabljati superfosfat **spomladi ob setvi ali saditvi.** Vse količine superfosfata ne damo naenkrat. Nujno je potrebno večkratno gnojenje v obrokih, da bi preprečili prehod fosforne kisline v nedostopno obliko, oziroma, da bi rastlina imela ves čas svoje rasti na razpolago lahko topljivi fosfor.

Superfosfat se lahko uporablja za vse kulture. Priporočamo ga za žita. Zakaj? Takrat dobe po gnojenju trdnejšo slamo ter teže polležejo. Žita hitreje cvetijo in zorijo. Na Gorenjskem pa ga priporočamo zlasti za ajdo, ker takrat hitreje dozori in jo tako obvarujemo pred slano.

Še eno stvar moramo upoštevati! Superfosfat deluje bolje v zemlji, ki ima dovolj apna. V kislih tleh bolje učinkuje žlindra. V peščenih tleh se fosfor lahko izpira, v težki zemlji se spremeni za rastline v nedostopno obliko.

Če gnojimo jeseni ozimno pšenico, je potrebno dati samo eno polovico ali tretjino od setve, ostalo pa spomladi, ko začne žito zopet poganjati.

POKAZAL JE, ZAKAJ JE KAJN

Uprizoritev Bevkove drame v Tržiču

Na Dan republike je igralska sekcija tržiške »Svobode« uprizorila Bevkovega »Kajna« v režiji Jelke Zagarjeve, ponovitev pa je bila naslednji večer.

Začetek sezone, 29. november in »Kajn« niso sovpadli kar po naključju. Prav je, da je bila ta drama uprizorjena prav na naš praznik, zlasti še zato, ker ga letos slavimo v razgibanem »tržaškem« vzdušju.

Prikazuje tragedijo kmečke primorske družine pod fašistično okupacijo med obema svetovnima vojnama. Že takrat je primorski kmet doživljal gorje, ki se je na ostale dele Slovenije zvalilo šele leta 1941. Je to trpljenje kmeta, ki mu ne dovolijo niti peti v lastnem jeziku, ki ga gospodarsko uničijo, potem pa silijo, naj proda zemljo, kmeta, ki ga zapro, pošljejo v internacijo, domačijo pa razjarjena drhal iz mesta pripeljanih fašistov z baklami zravna z zemljo.

To je drama slovenskega človeka, povezanega z domačo grudo, na kateri vztraja do konca za ceno udobja, sreče in življenja. Čuti, da mora ostati na svojih tleh tudi iz nekega višjega namena. Instinkt mu pravi, da je to višje, sveto opravilo, saj ohranja zemljo takšno, kot je bila — slovenska. V to poslanstvo se je zagrizel z vsem svojim bitjem. V ta namen ni premajhna nobena žrtev, tudi ne žrtvovana čast lastne žene.

Če dramo gledamo danes, v času, ko smo vsaj pri nas že davno pometli s fašizmom, nam drama niti ni videti tragedija. Skupen pogin Gravnarice in izdajalca je bil že v času, ko je drama nastala, leta 1922, pravzaprav zmaga — zmaga nad naklepi koristolovca, ki se je spajdašil s fašisti, kazen nad izdajalcem. Danes pa nam je še dosti več. V kljubovalni odločnosti vse družine vidimo tisto, kar je do skrajnosti vzplamtelo v primorski ljudski vstaji. Tako je bilo. V tem je tudi vrednost Bevkove drame.

Ceprav jo je današnji predsednik Društva slovenskih književnikov napisal kot neposredno umetniško reakcijo na val fašističnega terorja, ki je takrat zajel že sleherno primorsko vas, osrednji lik, Angelo, nikakor ni nekakšno fašistično strašilo, žejno krvi, brez notranjega življenja. Nasprotno! Avtor je s psihološko razčlembo prepričljivo pokazal, zakaj je ta človek, ki ga je zaničevala vsa vas, postal Kajn.

Menda je dramo tako razumela tudi režija. Tako ga je podal Nande Stritih. Tudi ostali interpreti so tako razumevali dramo. Zlasti je ugajal Jože Ahačič kot Gravnarjev Jože. Ta igralec je spet pokazal, da pri dobri režiji in z resno prizadevnostjo lahko ustvari zelo prepričljiv lik. Renomirani igralci Karel Smole (Jakob Gravnar), Mara Smoletova (stara mati) in Tone Podgoršek (Gorjan) tudi to pot niso razočarali pričakovanj. Vsak je svoj lik podal zadovoljivo. Prav tako Rudolf Prešeren kot sosed Peter. V sicer nezahtevnih vlogah sta Tea Mozetičeva in Slavka Jermanova prispevali svoj delež k v glavnem zelo uspeli uprizoritvi.

Režija je dobro izpeljala skupinske prizore, v katerih je nekaj udeležencev pokazalo talent, višek pa je igra dosegla v lepem razvnetem dialogu Jožeta in Angela v tretjem dejanju, zlasti pri reprizi.

Kolikor je bila premiera še neuigrana in obremenjena s tehničnimi hibami, toliko boljša je bila repriza.. Ohlapen, zastajajoč tempo tretjega dejanja se je pospešil, odpadle so odrske nerodnosti, ki so na novem, pretesnem odru skoraj neogibne, spor med bratoma je bil bolj graduiran, obvladanje teksta sigurnejše, celo ogenj in dim sta bila pristnejša in oder globlji.

Ni prav, da sceno omenjam šele pri koncu. Pravzaprav je okusna in domiselna scenarija prvo, kar prijetno preseneti tržiškega gledalca, navajenega beraško bornih in večkrat neustreznih kulis. Ne vem, zakaj scenografa Batiste niso navedli na lepakih, saj mu gre vse priznanje za preprosto, a učinkovito rešitev.

Skratka, — letošnja čeprav pozna premiera je uspela, posebno še, če pomislimo, da so se nanjo pripravljali le tri tedne in da so se ob njej na odru pojavili trije novi igralci.

Pravijo, da »Kajn« ni Bevkovo najboljše odrsko delo, da pa je avtorju najdražje, ker je na enem samem mestu zgostilo smisel njegove dolgoletne borbe proti fašizmu. Na Dan republike smo to igro prav tako sprejemali tudi mi.

— r

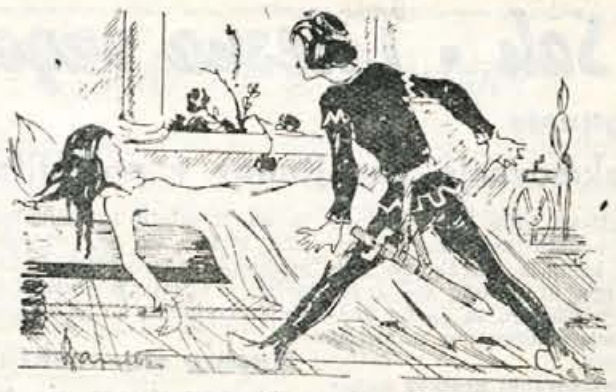

Za prihodnjo premiero pripravlja Prešernovo gledališče Škufčevo »Trnuljčico«

Nova pota kulturnega razvoja v Kamniku

V vzhodnem robu Gorenjske leži v senci mogočnih Kamniških planin prijazno mestece Kamnik. Mestni center opozarja mimoidočega na svojo bogato zgodovino. Toda nekdanje trgovsko mestec se je zraslo z močnim industrijskem okoljem v pomemebno gospodarsko in samoupravno enoto. Obenem s tem se širi kulturni vpliv mesta. Želja po močnem in napred-

nem kulturnem življenju prehaja tudi iz mesta na vas.

Lansko leto je bil otvorjen in letos dograjen velik kulturni dom podjetja »Kamnik«, ki je postal središče vsega mestnega kulturnega življenja. Lani je bila v Kamniku ustanovljena »Solidarnost«, delavsko kulturno-prosvetno društvo, ki je včlanjeno v zvezo »Svobod«. Tudi to društvo ni zaživelo brez začetniških težav, a vendar nekateri krivi preroki niso našli opore v naprednih težnjah vsega ljudstva. Razne osebne zadeve so zamrle za spontano in soglasno voljo, da se prične redno odpirati nova odrska zavesa v lepi dvorani. Življenje se razvija kot rezultat hotenj in stremljenj vseh ljudi in posameznikov lahko podkrepijo še večji razmah, zavreti ga pa ne morejo. Če bi bili to spoznali in če bi jih vodila resnična ljubezen do umetnosti in kulturnih pridobitev, potem bi ne bilo treba več peti žalostink njihovim upom.

Letos je kamniška »Solidarnost« že pričela izpolnjevati želje delovnih ljudi. Sezono je otvorila sicer nekoliko kasno, a zato z uspelo Kreftovo dramo »Celjski grofje«. Kot druga premiera je bila uprizorjena Cankarjeva drama »Kralj na Betajnovi« v režiji Maksa Furijana, prvaka ljubljanske drame. Občinstvo je bilo z uprizoritvijo nadvse zadovoljno. S tema dramama je zaživela dramska sekcija, ki se že pripravlja na nova dramska dela. Toda, na našem odru igrajo samo diletantje in, čeprav je dramska sekcija zelo močna, bo treba vendar naš oder ponuditi drugim. V počastitev Dneva republike je pripravila ljubljanska opera gostovanje s Foersterjevim »Gorenjskim slavčkom« za kolektiv podjetja »Kamnik« in Lhotkovim baletom »Vrag na vasi« za širše občinstvo. Enako se nam obeta gostovanje ljubljanske drame s »Pigmálionom« in obisk harmonikarskega zbora »Kajuh« iz Ljubljane.

Ta čas pa bodo dozorela za oder nova odrska dela — »Gospa ministrica«, »Človek, ki je videl smrt«, »Sveti plamen«, »Srečni dnevi« in še nekatera druga, tako da v tej sezoni — v primeri z lansko — ne bo več spraševanja, kdaj bo kaj, temveč, kdaj bo oder prost še za kaj drugega.

Delo dramske sekcije je letos zažarelo v polni meri. S podobnimi težavami kot lani dramska, se je boril tudi pevski zbor. Po nekajmesečnem premoru in pregovarjanju je zmagala ljubezen do naše narodne, borbene in umetne pesmi in zdaj je tudi pevski zbor močno zaživel. Svoj prvi nastop je v novi sezoni pripravil zbor za slovnostno akademijo v počastitev Dneva republike.

Ljudska univerza deluje v tej sezoni v okviru »Solidarnosti«. Predavanj še ni bilo veliko. Letošnji obisk je mnogo večji od lanskega, kar še bolj poudarja potrebo po rednejših predavanjih in poziva odbor k aktivnejšemu delu.

V novi sezoni bodo zaživele še nekatere druge sekcije »Solidarnosti«, kakor lutkovni oder, mlad. in pionirski oder. Toda, kulturno življenje ni omejeno le na dejavnost »Solidarnosti«. Upravičena kritika meščanov in delovnih ljudi je zdramila kamniško godbo, ki je pričela z improvizirano godbeno šolo. V Kamniku niti malo ne popusti v svojem nenehnem delu pevsko društvo »Lira«, ki je nastopalo predvsem ob raznih svečanostih. Na gimnaziji je zaživel mladinski klub in tudi posamezni tovarniški kolektivi oživljajo kulturno delo.

Življenje je torej kar se dá pestro. Našlo je svojo pravo vsebino, ker vodilna društva sodelujejo med seboj in si tudi pomagajo, če je to potrebno. Mislim, da je vseeno prav, da se pogovorimo — o res pristnem sodelovanju. Ako se namreč ozremo na katerokoli področje našega razvoja, bomo uvideli, da smo dosegli uspehe le tam, kjer smo ustvarjali s skupnimi močmi.

A. L.

Zgodovinske znamenitosti - naše skupno premoženje

Ni še dolgo tega, kar je bil v Radovljici posvet okrajne komisije za spomeniško varstvo. Da je bil ta delovni posvet nujen, nam povedo že njegove ugotovitve in sklepi, ki so jih sprejeli na njem.

V radovljiškem okraju je precej poslopij in drugih objektov, ki predstavljajo precejšnjo umetniško in zgodovinsko vrednost, nezadostna skrb zanje pa vodi do tega, da propadajo. Doslej tudi ni bilo dovolj sredstev za njihovo zavarovanje in konserviranje, odslej pa bo treba mnogo bolj paziti nanje.

Ugotovljeno je, da so ogroženi spomeniki v Breznici (strehe in freske umetnostno-zgodovinskih cerkva), spomeniki v Rodinah, Žirovnici in v Vrbi. Prav tako tudi urbanizacija grozi, da bo izkvarila lice nekaterih starinskih naselij, ki so kar vsa en sam spomenik (Kropa).

Na posvetu, ki so mu prisostvovali predstavniki Okrajnega ljud. odbora, njegovega sveta za prosveto in kulturo, zastopniki vseh občin radovljiškega okraja in strokovnjaki za spomeniško varstvo prof. Franjo Baš, Turher in Zadnikar, so po razgibanem razpravljanju sprejeli načrt dela za prihodnje leto. Zastavili so si precej nalog.

Obvarovanje ogroženih in poznanih spomenikov bo seveda

Kropa

najvažnejši del njihovega dela. V tem okviru bo posebno važno ugotavljanje sledov okupatorjevega nasilja v bivši begunjski kaznilnici ter ureditev vsega tamkajšnjega prostora — kaznilnice, dvorišč in grobišč, pri čemer bo komisija delala v tesnem sodelovanju z Okrajnim odborom Zveze borcev NOB. V Vrbi bo ob Prešernovem muzeju zgrajeno počivališče za obiskovalce pesnikove rojstne hiše.

V prihodnjem letu se bo nadaljevalo izkopavanje v Rodinah, kjer so bili letos odkriti ostanki nekega starega stavbišča, čigar identiteta še ni bila ugotovljena. Pričele bodo tudi priprave za ustanovitev okrajnega muzeja. Na konferenci so tudi sklenili, da bodo pričeli z večjo popularizacijo svojega dela, zlasti s predavanji v Ljudski univerzi in v lokalnem tisku.

V okraju je precej že znanih spomenikov, gotovo pa jih je tudi dosti takih, za katere spomeniško varstvo še ne ve. Zato so se na posvetu dogovorili, da bodo evidentirali vse, kar pride v poštev. To bo seveda zahtevalo mnogo truda in sistematičnega dela in bo povsem nemogoče, če prebivalstvo ne bo priskočilo na pomoč. Spomeniško varstvo bo zategadelj moralo dobiti po občinah in krajih svoje ljudi, neke vrste zaupnike, ki bodo okrajno komisijo obveščali o zgodovinsko pomembnih spomenikih in opozarjali na njihovo ogroženost.

Posvetovanje je tudi poudarilo potrebo po tem, da se Kropa kot zanimivo in edinstveno naselje zaščiti kot celota. Priporočilo je, naj se vsaka gradnja ali preureditev hiš z znamenito arhitektoniko izvede le po posvetovanju s komisijo za spomeniško varstvo, projektivnim birojem in okrajno gradbeno inšpekcijo. Upamo, da bo prebivalstvo radovljiškega okraja razumelo sklepe tega posvetovanja in pomagalo spomeniškemu varstvu, saj so zgodovinske znamenitosti v pravem pomenu besede splošnoljudsko premoženje.

„Krajnski komedijanti" na jeseniškem odru

Vrata Mestnega gledališča na Jesenicah so se zaradi generalnega popravila dvorane odprla šele na predvečer praznika Dneva republike. Zaradi zapoznele sezone obnovljenega gledališča in svečane predstave, ki je bila posvečena prazniku Dneva republike, je vladalo med Jeseničani za prvo premiero letošnje gledališke sezone veliko zanimanje.

Gledališče si je izbralo za otvoritev B. Kreftovo komedijo »Krajnski komedijanti«. — To Kreftovo delo, ki opisuje rojstvo slovenske dramatike, je naštudiral režiser in priznani dramski strokovnjak Srečko Tič in ga tudi sam insceniral.

Komedija se godi v letu 1789. Takrat se je zgodilo v slovenskem kulturnem življenju revolucionarno dejanje. Ožja družba slovensko čutečih Ljubljančanov se je odločila za uprizoritev A. Linhartove »Županove Micke« v živem, slovenskem jeziku. Prvo in drugo dejanje se dogaja pri baronu Žigi Zoisu, tretje pa v ljubljanskem gledališču 28. decembra 1789., ki ga imenujemo rojstni dan slovenskega gledališča.

V »Kranjske komedijante«, ki prikazujejo zgodovino prerodne dobe slovenske dramatike, je izlil Bratko Kreft umetnino, ki je nekaj radostno veličastnega in prikazuje nesebično delo tistih slovenskih preporodnikov, ki jim je bila materina beseda sveta. Izbira Kreftovih »Komedijantov« v počastitev 10. obletnice ustanovitve nove Jugoslavije je bila najprimernejša in jeseniško gledališče se je s svojo premiero prazniku Dnevu republike primerno poklonilo.

Zasedba vlog je bila dobro izbrana. To je dokazal tudi kontakt poslušalcev z nastopajočimi. Barona Zoisa je igral režiser Tič sam. V vlogo se je vživel in je bil ves čas predstave poosebljena blaga človečnost, ki je izražala večno hotenje slovenskega človeka po soncu, luči in svetlobi. Njemu enaka sta bila tudi Linhart, ki ga je upodobil Dornik, in Vodnik, ki ga je zaigral Polanc. Pa tudi ostali igralci so se vživeli v svoje vloge, jih podajali naravno in dovršeno ter potegnili občinstvo nazaj v revolucionarno l. 1789., t. j. v čas, ki ga komedija prikazuje.

Bogata inscenacija, ki jo je po zamisli režiserja Tiča naslikal akademski slikar Pavel Pirih in izdelala gledališka mizarska delavnica, kakor tudi pristni kostumi iz ljubljanskega gledališča, so dali predstavi še posebno močan prirodni poudarek.

Pričakovati je, da bo dajala jeseniška gledališka publika priznanje jeseniškemu gledališču s polno zasedbo dvorane tudi pri ponovitvah »Krajnskih komedijantov«, kakor pri ostalih predstavah letošnjega repertoarja. Deveta sezona Mestnega gledališča na Jesenicah predvideva poleg »Krajnskih komedijantov« še osem premier, iz česar je posneti, da bo letošnja sezona ena najplodnejših.

Knjige Prešernove družbe so že dotiskane

Prešernova družba je že pričela razpošiljati letošnjo zbirko knjig. Razpošiljanje bo predvidoma zaključeno do 12. decembra.

Člani družbe bodo prejeli knjige tam, kjer so jih plačali, torej samo pri svojem poverjeniku ali v knjigarni, če so se tam vpisali v članstvo. Knjige tokrat zaradi premajhnega zanimanja za lepši izgled niso vezane.

Izšle so štiri knjige: »Skrivnosti atoma«, Cirila Kosmača »Pomladni dan«, Iva Zormana »Iz obroča« in Ivana Ribiča »Stopinje v snegu«. Poleg leposlovnih je tudi velik, lepo in bogato opremljen družbin koledar.

Tisti, ki do 20. decembra ne bi prejeli knjig, naj se zanimajo zanje pri svojih poverjenikih, sporne primere pa naj javijo družbi v Ljubljano.

Kdor se želi vpisati v članstvo in prejeti še letošnjo zbirko knjig, lahko to stori pri poverjenikih, ki imajo v ta namen nekaj zbirk več, ali pa v knjigarni ali neposredno v Ljubljani. V tem primeru pa morajo plačati 25 dinarjev za odpremo. Letna članarina je 240 dinarjev, vendar jo interesenti lahko plačajo v štirih obrokih.

Za prihodnje leto pripravlja Prešernova družba sledeče knjige, ki jih bodo člani prejeli do 1. decembra 1954: Koledar družbeza leto 1955, povest Fr. Bevka: »Tuja kri«, Honore dé Balzac: »Gobseck in druge zgodbe«, poljudnoznanstveno delo »Dežela sveta«« in mladinska povest Iva Zormana: »Svobodni gozdovi«.

Izdajatelj se bo potrudil, da bodo knjige tudi po opremi dostojne svoje vsebine. Opozarjamo na knjigo »Dežela sveta«, ki bo tiskana v koledarski velikosti in bo imela 20—30 dvobarvnih zemljevidov iz vsega sveta.

Kljub izredno velikim stroškom pa bo članarina ostala samo 240 dinarjev. Zato postanite vsi člani Prešernove družbe in pomagajte širiti napredno knjigo.

OBRAZI IN POJAVI

Za več gre

K tem vrsticam me je vzpodbudilo pripovedovanje o majhnem, skoraj brezpomembnem dogodku, ki se je pripetil nekje na Gorenjskem. Hotelski natakar je grobo maltretiral vinjenega gosta. (Glej str. 4.)

— Nič posebnega. Saj je vinjen! S temi besedami in brez pomisleka bi verjetno pred vojno reagirali in nadaljevali razmišljati in se pogovarjati o lastnih skrbeh. V tem primeru je bilo čisto drugače. Pri takih, majčkenih vsakdanjih stvareh šele opazimo, kako zelo smo se spremenili po revoluciji. Spremenili so se tudi naši medsebojni odnosi. To so sedaj odnosi med polnopravnimi in enakopravnimi ljudmi, ki se zavedajo svoje veljave, svojega položaja v družbenem življenju. Med njimi vlada pozornost, obzirnost, spoštovanje do drugega, do sobesednika.

Pa ni vedno tako. Še so ljudje, ki še vedno mislijo, kakor so ljudje mislili nekoč, ko je družba sestojala iz šefov in podrejenih, iz delavcev in tovarnarjev, bančnih uradnikov in zadolženih kmetov. Tudi prva leta po revoluciji, ki so po eni strani sprostila ogromno človeško energijo in samozavest, so po drugi plati v naših glavah zapustila sledove, ki se jih včasih težko otresemo. In prav je, da se zgražamo, ko naletimo na pojave, ki so v očitnem nasprotju z vsem novim, o katerem sem napisal gornje stavke. Še toliko bolj prav je, če se kažejo pri mladih ljudeh.

Videl sem jih pri njih, zato pišem o njih.

Poznam mladeniča, ki skrbno pazi, kako bo koga pozdravil. Če ve, da srečuje komunista, ga pozdravlja z veselim „Zdravo!", svoje tovariše z malomarnim „Pozdravljen!", običajnemu smrtniku pravi: „Dober dan!", od tete Lize pa se poslavlja: „Zbogom!". Še pozdrave je prilagodil strogo izdiferenciranim človeškim tipom, da se jim le ne bi zameril. Čemu vse to? V koliki meri izraža ta fant svoje mnenje brez ozirov in ne glede na to, s kom govori, če celo na pozdravljanje pazi tako pedantno?

Na videz nasprotni pojavi v bistvu istega birokratičnega razpoloženja nas včasih kar zgrozijo.. Nerazumljiva je popustljivost do ljudi, ki si do „podrejenih" preveč dovoljujejo. Slišal sem o nekem „šefu", ki neženirano stika za zasebnimi stvarmi, ki jih uslužbenci zapirajo v svoje predale, sili v njihove osebne zadeve in jim v pijanosti zliva vino za vrat. Odpora ni nobenega, menda zato, ker je pač „šef".

Teh stvari je seveda vse manj in manj. Rastoča demokracija bo z njimi dokončno pometla, toda le tako, da bomo pometali sami. Ne gre samo za ustvarjanje normalnih, zdravih človeških odnosov. Gre za več. Za odnose med socialističnimi ljudmi je treba več in več samozavestnega človeškega ponosa in zaupanja v lastne sile in hkrati vse več skromnega upoštevanja sočloveka. Niti prvega, niti drugega nimajo ljudje brez hrbtenice. Njim je odklenkalo enkrat za vselej.

ABC

Šah • Telesna vzgoja • Šport

Kegljanje

Tekmovanje Kranjčanov v počastitev Dneva republike

Kegljaški klub Kranj je priredil v počastitev Dneva republike kegljaško krožkovno tekmovanje, ki je bilo ves teden pred praznikom in se bo končalo šele v torek, dne 2. decembra 1953.

V tekmovanju krožkov so prvič nastopile tudi ženske, in sicer krožka »Planinka« in »Slavica«. Zmagovalec tega tekmovanja je bil krožek »Planinka«. V tekmovanju moških krožkov je na I. mestu krožek »Storžič«, v katerem so vključeni predvsem mlajši člani kluba, dočim je vprašanje drugega mesta še nerešeno, ali ga bo zasedel krožek »Enotnost« ali pa krožek invalidov »Tovariš«.

V prihodnji številki bomo objavili končne rezultate tega tekmovanja.

Nastop slovenskih kegljačev v Mariboru

V nedeljo, dne 29. nov. 1953, na praznik ustanovitve republike je bilo v Mariboru na štiristeznem kegljišču drugo pokrajinsko tekmovanje slovenskih kegljačev v mednarodnem slogu. To tekmovanje je preteklo leto organiziral Keglj. center Kranj. Tekmovanje v počastitev Dneva republike je postalo tradicionalno in je vsako leto v drugem kraju, oziroma v drugem centru.

Na letošnjem tekmovanju so nastopile samo štiri ekipe in sicer KC Ljubljana, KC Maribor, KC Celje in KC Kranj. Iz nerazumljivih vzrokov sta izostala KC Primorska in KC Novo mesto.

Tehnični rezultati tega tekmovanja so naslednji:

Prvo mesto je prepričljivo zasedel KC Kranj, čigar ekipo so sestavljali tekmovalci kegljaškega kluba Kranj. Kranjčani so podrli 4868 kegljev in postavili nov slovenski rekord. Povprečje 811.3 na tekmovalca je izredno visoko in potrjuje moč kranjskih tekmovalcev. Drugo mesto je zasedla ekipa KC Ljubljana, ki je zrušila 4.706 kegljev. Tretje mesto ekipa KC Maribor s 4.661 keglji in četrto mesto ekipa KC Celje s 4.631 keglji.

Med posameznimi tekmovalci je bil najboljši Evgen Kobal (KC Maribor), ki je podrl v 200 lučajih 880 lesov in postavil nov slovenski rekord za posameznike, drugo mesto je dosegel Rajko Starc (KC Kranj), ki je podrl 846 lesov.

Vsega je tekmovalo 24 tekmovalcev in če računamo, da je 10 tekmovalcev preseglo 800 kegljev, moramo ponovno ugotoviti, da je novo štiristezno kegljišče Konstruktorja eno najboljših v državi.

Kegljaška ekipa KC Kranja si je priborila krasen pokal, katerega je poklonil KC Maribor kot prireditelj tekmovanja.

Uspela telovadna akademija v Kranju

Telesnovzgojno društvo »Partizan« v Kranju je v počastitev 10. obletnice republike Jugoslavije pripravilo in izvedlo v nedeljo, 29. t. m. ob 19. uri v Prešernovem gledališču v Kranju uspešno telovadno akademijo, s katero se je po daljšem odmoru predstavilo kranjskemu občinstvu. Ob začetku akademije je tov. Cene Beznik, predsednik društva, govoril o zgodovinskem II. zasedanju AVNOJ, o 10 letih borbe in graditve naše domovine in o vlogi telesne vzgoje v novi socialistični državi. Dvorana Prešernovega gledališča je bila proti pričakovanju nabito polna in je večje število gledalcev ostalo brez vstopnic. Zanimanje kranjskega občinstva za delovanje društva »Partizan« se je v zadnjem letu precej povečalo, kar je velik korak naprej. Zato bi akademijo lahko ponovili.

Pri izvajanju vaj so od najmlajših cicibanov, pionirjev, mladincev, mladink pa vse do članov bile točke res dobro izvedene in jih je občinstvo, ki je z navdušenjem spremljalo spored, vsakokrat toplo pozdravilo.

Najmlajše je navdušila igrica cicibank z medvedom in vaja pionirjev s puškami. Mladinke so lepo izvedle svoje plese in vaje.

Kvalitetno telovadbo so prikazale na akademiji članice in mladinke, ki so nastopile na dvovišinski bradlji. Ženska vrsta je pokazala v zadnjem letu znaten napredek predvsem na tem orodju. Kranju se obeta v naslednjih letih res kvalitetna ženska vrsta na orodju. Navdušili so tudi člani na bradlji in mladinci pri preskokih čez švedsko omaro, novim telovadnim orodjem v naših telovadnicah. Sploh je bila akademija skrbno pripravljena in izvedena. Z njo je kranjski »Partizan« pokazal občinstvu uspehe svojega dela v telovadnici.

O delu partizanskih društev v kranjskem okraju

V nedavno zaključenem tekmovanju za pokal »Ljudske pravice — Borbe« so v tem letu tekmovala in dosegla zadovoljive uspehe tudi društva v kranjskem okraju. Izid tekmovanja je namreč društvi Tržič in Gorenjo vas uvrstil med 10 najboljših društev v Sloveniji, kar je za naš okraj v celoti lep uspeh. Dodajmo k temu še uspehe in delo društev v Stražišču, Škofji Loki, Kranju, Žireh in drugod, pa bomo videli, da društva »Partizan« na področju našega okraja v tem letu niso bila lena, pač pa so na področju splošne telesne vzgoje globoko zaorala v ledino in napravila korak naprej k utrditvi in razširitvi organizacije »Partizan« v našem okraju.

Upravni odbori društev se ponekod še vse preveč bavijo z drobnimi in številnimi problemi, namesto da bi povečali svojo aktivnost pri agitaciji za vključitev novega članstva v društvo in za seznanjanje prebivalstva z nalogami in namenom telesnovzgojne organizacije »Partizan«.

Spregovorimo najprej nekaj besed o delu v preteklem letu. Na področju kranjskega okraja obstoji in deluje 12 društev »Partizan«, od katerih so štiri mestna društva (Tržič, Kranj, Stražišče in Škofja Loka) ter 8 podeželskih društev: Podbrezje, Naklo, Preddvor, Smlednik, Selca nad Škofjo Loko, Železniki, Gorenja vas in Žiri. V vseh društvih je včlanjenih preko 2400 ljudi, kar znaša komaj 3% prebivalcev. Najmočnejša po številu članstva so mestna društva Tržič (430 članov in pripadnikov), Stražišče (310), Šk. Loka, Kranj (180), od podeželskih pa Žiri, Železniki, Gorenja vas in Naklo.

V okrajnem merilu so v letošnjem letu bila okrajna prvenstva društev »Partizan« v smučanju (Šofja Loka), vajah na orodju in v plavanju (Kranj). Udeležba je bila razen na slednjem (zaradi slabega vremena) zadovoljiva.

Vaditeljskega tečaja na Bledu v mesecu septembru se je udeležilo 16 tečajnikov in tečajnic iz društev »Partizan« okraja Kranj in 7 iz okraja Radovljica. Tečaj sta namreč organizirali in izvedli s pomočjo republ. zveze »Partizana« okrajni zvezi Radovljica in Kranj. Tečajniki so tečaj zaključili z uspehom, tako da so v društvih lahko takoj začeli z delom kot vaditelji in vodniki oddelkov in vrst. Na enakem tečaju prihodnje leto bodo svoje znanje še poglobili, tako da bodo sčasoma postali dobri društveni vaditelji, katerih tako primanjkuje. Žal so se skrbi za vzgojo vaditeljev posvetila le nekatera društva (Škofja Loka, Naklo, Stražišče, Kranj, dočim ostala društva niso v tečaj poslala niti enega člana, kar zasluži grajo, kajti vodstva teh društev se za slabo delo v telovadnicah po navadi najbolj izgovarjajo na pomanjkanje vaditeljskega kadra; tedaj pa, ko se jim nudi prilika, da bi si vzgojili svoj vaditeljski kader, pa ne pošljejo tečajnikov v tečaje, katerih stroške krijejo nadrejeni forumi organizacije »Partizan«.

Nekaj tečajnikov se je iz društev našega okraja (Tržič, Kranj) udeležilo že tudi republiških vaditeljskih tečajev v gozdni šoli »Partizana Slovenije« v Mozirju, kjer so si pridobili dragoceno znanje za svoj vaditeljski poklic.

D. F.

(Nadaljevanje sledi.)

Iz Radovljice

V Radovljici sta se zaletela tovorni avtomobil JLA in rešilni avto, vendar pri tem ni bil nihče poškodovan, niti ni bilo večje materialne škode.

*

Gradnje v Radovljici lepo napredujejo. »Dvojčki«, ki jih zidajo namesto stanovanjskih blokov, so že pod streho, prav tako pa sta tudi šola in sodišče, ki so ju nadzidali, že pokrita.

Adaptirati bodo začeli hotel »Grajski dvor«, ker je štab KNOJ že dobil svoje prostore v drugi stavbi.

*

Letališče pri Radovljici bodo pričeli planirati. Uredili ga bodo tako, da bo usposobljeno za mednarodni letalski promet. Prihodnje leto, ko bodo zgrajeni novi hangerji, bodo odprli letalsko šolo za motorne in jadralne pilote. To bo velika pridobitev za pospeševanje turizma v Gorenjskem kotu.

LJUDSKA KNJIŽNICA V KRANJU

NA TITOVEM TRGU izposoja leposlovne, poučne, politične in znanstvene knjige v slovenskem, srbohrvaškem, ruskem in nemškem jeziku. — **Odprta dnevno** od 9. — 12. in od 14. do 18. ure — **Ob četrtkih, nedeljah in praznikih zaprta.** — V čitalnici so razni časopisi in revije.

PO VASEH IN MESTIH GORENJSKE

Z Jesenic

V nedeljo, na praznik Dneva republike, je otvorila letošnjo gledališko sezono marljiva gledališka družina »Svobode« Javornik. V režiji Matevža Kalana je naštudirala kmečko dramo »Mejniki«, ki jo je napisal France Klinar. Javorniški gledališki publiki že dobro znani režiser-amater je to pot zopet pokazal svojo sposobnost na gledaliških deskah kot režiser in inscenator. Borbo proti nemškemu zasužnjevanju slovenske zemlje so prikazali v pravem nacionalnem duhu. Ker je igra lahko razumljiva, je občinstvo sprejemalo prizor za prizorom z vse večjim navdušenjem. K uspehu je veliko pripomogla inscenacija, ki jo je po zamisli režiserja izdelal Jože Ogrin, in razsvetljava, s katero je oder na novo opremljen.

*

Bilo je v minulem tednu, ko se je zatekel v hotel »Pošta« na Jesenicah nekoliko vinjen delavec, zaposlen pri podjetju »Gradis« na Jesenicah. Ker v takem stanju ni plačal zapitka, t. j. enega litra vina, ga je uslužbenec hotela postavil iz lokala na neprimeren in brutalen način. Prijel je opitega gosta za ušesa, ga vlekel iz lokala in ga zaprl v svinjak. Gostje, ki so se nad srednjeveškim početjem uslužbenca hotela »Pošta« zgražali, so plačali njegov zapitek in ga rešili iz zaprtega svinjaka. Mislimo, da tako postopanje gostinskega podjetja ne zasluži le javne graje, temveč tudi kazensko preganjanje.

*

LOMO Jesenice je na zadnjem zasedanju razpravljal o upravljanju novo dograjenega umetnega drsališča z ledarno. Sklenil je oddati ta objekt v upravljanje športnemu društvu Jesenice, ki bo za razvoj te športne dejavnosti gotovo najlepše skrbelo.

Na zasedanju so se dogovorili tudi, da bodo poslali nekoga na Dansko, ki se bo tam specializiral v knjižničarstvu, in pristali so na plačilo štipendije 70.000 dinarjev.

Iz Podnarta

Pretekli četrtek se je v Podnartu pripetila prometna nesreča, ki pa k sreči ni imela težjih posledic. Osebni avtomobil iz Hrvatske je zapeljal pri Podnartu preko železniškega tira; v istem trenutku pa je pripeljala po tiru derezina nadzornika proge in se zaletela v zadnji del avtomobila. Derezina je iztirila, vozača v njej pa sta bila pri tem laže poškodovana. Avtomobil je vrglo ob cestni nasip in utrpel je materialno škodo. Nesreča se je zgodila zato, ker zapornice niso bile zaprte.

S sodišča

Gabrijel Švegelj, doma iz Mil pri Šenčurju, je bil uslužben kot nočni čuvaj v tovarni »Tiskanina« v Kranju. Svoje službe pa ni opravljal pošteno. Ob času, ko je vršil nočno kontrolo po tovarni, je pričel jemati razne stvari. Tako je nekoč vzel pol kilograma usnjatih jermenov, drugič pa žepno svetilko. Ob priliki nekega nočnega obhoda je opazil ogrodje radio aparata, vredno 8.000 din in ga skrivaj odnesel domov. Tatvin pa ni delal samo v tovarni. Na zabavi v menzi Tiskanine (v obratu 2) je decembra 1952 vzel na stopnicah spečemu J. H. iz žepa denarnico, vredno 600 din. V njej pa je bilo še 1047 industrijskih bonov in 1300 din gotovine ter razne osebne listine.

Svoja dejanja je v glavnem priznal, le tatvino denarnice je zanikal, čeprav je bila dokazana s pričami. Švegelj je bil že prej pogojno obsojen na 3 mesece. To kazen je sodišče preklicalo in ga potem obsodilo na skupno kazen 9 mesecev zapora.

Rudolf Omzec, doma iz Stajerske, je bil zaposlen kot delavec v Kranju. Nekega dne v septembru t. l. se je sukal okrog lokala upokojencev v Kranju. Na dvorišču je opazil neko moško kolo, katerega je po kratkem premisleku ukradel. Na svojem stanovanju ga je takoj razdrl, krmilo in vilice pa je celo s sekiro razsekal, da bi dejanje laže prikril. Kljub temu pa so organi Ljudske milice odkrili storilca in našli ukradene dele, katere so vrnili lastniku. Sodišče je Omzeca za to tatvino obsodilo na 6 mesecev zapora.

IŠČEMO VESTNEGA KOLPORTERJA, KI BI VSAK ČETRTEK ZVEČER PRODAJAL, V PETEK PA RAZNAŠAL NAŠ LIST PO KRANJU.

UPRAVA »GLASU GORENJSKE«

Tudi Vi lahko zbirate naročnike za knjigo Karla Kautskega

IZVOR KRŠČANSTVA

cca 470 strani - polplatno - cena din 300
izide v januarju 1954 - zanimivo in poučno

Nagrade:

1. **za naročilo in vplačilo najmanj 10 izvodov:** knjigo **IZVOR KRŠČANSTVA** v vrednosti 300.— din,
2. **za naročilo in vplačilo najmanj 20 izvodov:** dve knjigi **IZVOR KRŠČANSTVA** v vrednosti 600.— din, ali knjigo Vladimirja Dedijerja **»JOSIP BROZ-TITO«** vezano v polusnje v vrednosti 1.280.— din,
3. **za naročilo in vplačilo najmanj 30 izvodov:** bon v vrednosti 15% od vsote naročenih knjig, s katerim si lahko zbiratelj naročnikov pismeno naroči ali osebno dvigne po izbiri naše izdaje.

Zadnji rok za naročilo je 20. december 1953 — zadnji rok za vplačilo pa 5. januar 1954. **Na ta naročila ne dajemo drugega popusta in jih sprejema izključno uprava Cankarjeve založbe v Ljubljani — Nebotičnik. — Zahtevajte prospekte!**

Cankarjeva založba

OBJAVE • SPOREDI • OGLASI

DEŽURNA SLUŽBA

Dežurna zdravniška služba v območju ljudskega občinskega odbora mestne občine Jesenice od 4. do 11. decembra: Dr. Stanka Rosenstein. — Obiski na dom naj se javijo najkasneje do 18. ure zvečer. Po tej uri bo zdravnik obiskoval le bolnike s težjimi poškodbami in močnimi krvavitvami.

GLEDALIŠČE

Prešernovo gledališče Kranj

Nedelja, 6. decembra ob 16. uri: Gheri — Šesto nadstropjie — izven.

Torek, 8. decembra ob 17. uri: Zemljan — Odločitev — za gimnazijo.

Ob 20. uri: Zemljan — Odločitev — izven.

Obe predstavi: gostovanje v Hotavljah. Predprodaja vstopnic od srede 2. decembra dalje v trgovini Kmetijske zadruge — Hotavlje in dve uri pred predstavo pri blagajni zadružnega doma Hotavlje.

Sobota, 12. decembra ob 17. uri: Zemljan — Odločitev — za gimnazijo,

ob 20. uri: Zemljan — Odločitev — izven.

Obe predstavi: gostovanje v Žireh v dvorani TD »Partizan«. Predprodaja vstopnic od ponedeljka dalje v Krajevni trgovini kruha in dve uri pred predstavo pri blagajni doma TD »Partizan«.

KINO

Mestni kino Domžale: od 4. decembra do 7. decembra amer. barvni film »Konec sveta«, 9. in 10. decembra amer. film »Afera na Trinidadu«. Predstave v sredo in soboto ob 18. in 20. uri, v četrtek in petek ob 20. uri, v nedeljo ob 15., 17. in 19. uri.

Kino »Radio« Jesenice: od 4. do 8. dec. ameriški mladinski film »Pinockio«. Od 9. do 11. dec. ameriški film »Tramvaj požel enje«. Predstave ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri, dopoldne ob 10. uri matineja.

Kino »Plavž« Jesenice: Od 5. do 8. decembra francoski film »Vsi smo morilci«. Od 9. do 11. decembra angl. film »Najsrečnejši dnevi življenja«. Predstave ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri, dopoldne matineja ob 10. uri.

Kino Koroška Bela - Javornik: Od 4. do 6. dec. ameriški film »Veliki valček«, od 11. do 13. decembra jugoslov. film »Vsi na morje«. Predstave v petek in soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri.

Kino Storžič, Kranj: vključno do 6. dec. švedski film »Plesala je eno samo poletje«. Predstave ob delavnikih ob 16., 18. in 20. uri, v nedeljo ob 15., 17., 19. in 21. uri. V soboto, 5. dec. ob 20. uri in nedeljo, 6. dec. ob 21. uri nemški film »Niki«. Matineji v nedeljo, 6. dec. ob 8.30 uri »Kralj kegljačev«, ob 10. uri »Niki«. Od 7. do 10. decembra ameriški cowboyski film »Roseanna Mc Coy«.

Kino »Svoboda«, Stražišče — Kranj: do 6. decembra nemški film »Niki«. Predstave v četrtek in petek ob 20. uri, v soboto ob 18. uri; ob 20. uri »Plesala je eno samo poletje«; v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri, ob 14. in 20. uri v nedeljo »Roseanna Mc Coy«. Matineja ob 10. uri »Kralj kegljačev«.

Kino »Zadružnik«, Primskovo: 5. in 6. decembra švicarski film »Kralj kegljačev«. Predstave v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 15., 17. in 19. uri.

Kino Triglav, Cerklje: 5. dec. amer. film »Roseanna Mc Coy«. Predstave ob 17., 19. in 21. uri. 6. decembra nemški film »Poročna noč v raju«. Predstave ob 15., 17., 19. in 21. uri. Matineja v nedeljo ob 9. in 10.30 uri: angl. film »Skrivni rov«. Film se mladini priporoča.

OBJAVA

Vabimo vse borce enot IX. korpusa, Kokrškega odreda, Škofjeloškega odreda in prekomorskih brigad z območja mesta Kranja, naj do 12. t. m. sporočijo svoje naslove Mestnemu odboru Zveze borcev v Kranju, Maistrov trg 3, tel. 52, zaradi razdelitve priznanj tov. Tita.

MALI OGLASI

Podpisana Marija Živanović, gospodinja, Struževo št. 65 pri Kranju **preklicujem** vse žavljivke, ki sem jih izrekla napram Adolfu Vizovšku iz Struževega. S tem izjavljam, da so govorice o tatvini usnja v tovarni Tiskanina, ki naj bi jih izvršil Adolf Vizovšek, neresnične in se mu s tem zahvaljujem, da je odstopil od tožbe.

Marija Živanović

Podpisana Majda Nanut, Orehek št. 54 **preklicujem** in obžalujem, kar sem govorila o Edu Koželju iz Orehka, zlasti to, da je bil podkupljen, da sem bila odpuščena iz službe.

Prodam skoraj nove sani, uporabne za šport ali za težo — Ivana Zupan, Vrba 24, Žirovnica.

Poceni prodam stružnico za les (draksl). Ogleda se lahko v Stari Loki 63, Škofja Loka.

Preklicujem neresnične besede, ki sem jih govoril o Stanislavi Šmajdovi. Jože Janc, Zg. Besnica 1.

Posestvo s sadovnjakom se **odda v najem.** Interesenti naj se oglase vsak dan popoldan pri Černetu, Kranj, Partizanska 8.

GLAS GORENJSKE

K ŠTEV. 49

Priloga za poduk in razvedrilo

5. XII. 1953

Eden izmed 98 tisočih

20. februarja 1942. leta je uslužbenec poštne cenzure v New Yorku ob pregledu pisem, ki so bila z avionsko pošto poslana iz Amerike v Portugalsko, dobil v roke povsem običajno pismo. Napisano je bilo s pisalnim strojem in njegova vsebina se ni prav nič razlikovala od številnih intimnih pisem, kakršne si pišejo stari znanci in prijatelji. Toda bilo je naslovljeno na hišo v Lizboni, za katero je ameriška protivohunska služba zvedela, da je sprejemni center nemške obveščevalne mreže v inozemstvu.

Nekaj ur kasneje je bilo pismo že v centrali ameriške protiobveščevalne službe v Washingtonu. Specialist za nevidne pisave je ovlažil pismo z gobo, namočeno v neki kemični raztopini. Postopoma so se med vrsticami pričele pojavljati črke, ki jih je neznani špijon napisal z nevidnim črnilom.

Kmalu zatem so strokovnjaki že prečitali celotno besedilo poročila, ki je bilo napisano v nemškem jeziku. V njem so bila najnovejša obvestila o odhodu konvoja z vojnim materialom in o vojaštvu, ki bi ta dan moralo zapustiti newyorško pristanišče.

Omenjeni podatki bi v sovražnikovih rokah pomenili smrtno nevarnost za ameriške mornarje in vojake, ker bi jih nemške podmornice prav gotovo počakale v zasedi in jih potopile.

Člani ameriške protiobveščevalne službe so se odločili, da bodo na vsak način skušali najti tega nevarnega nacističnega vohuna. Toda to, kar so o njem vedeli, ni bilo pravzaprav nič.

Strokovnjaki so ugotovili le, da je bilo lažno pismo napisano s pisalnim strojem »Underwood«, toda takih strojev je bilo samo v New Yorku več sto tisoč. Iz tega niso mogli ničesar sklepati.

V naslednjih desetih dneh so zaplenili še dvoje pisem s sličnimi podatki, napisanih z istim strojem in naslovljenih na isti naslov. Vsako od teh pisem je bilo oddano v drugem delu mesta New Yorka. Agenti so še vedno stali pred veliko uganko. Kdo je vohun? Po vsej verjetnosti je prebivalec New Yorka.

Tedaj je član protivohunske službe prišel na resnično originalno zamisel. Pri čitanju pisem je odkril, da njihova vsebina vendar ni popolnoma izmišljena, da vohun opisuje v njih resnične dogodke iz svojega življenja.

Lov za najnevarnejšim vohunom v drugi svetovni vojni v ZDA

Obveščevalec si je izpisal nekaj podatkov o osebnosti neznanega vohuna, do katerih je prišel z branjem njegovih pisem.

Vohun je dobil delovni naslov X, bil je oženjen in je stanoval v lastni hiši. Imel je psa, ki je pred kratkim zbolel. Tudi v službi je bil. Vsako jutro med sedmo in osmo uro je odhajal zdoma. Nedavno je zamenjal stekla pri svojih očalih. Bil je član civilne organizacije za obrambo pred zračnimi napadi. Vanjo je bilo tedaj vključenih nič manj kot 98.338 ljudi.

Agenti so bili zadovoljni s temi skopimi podatki, saj jim odtlej ni bilo več treba iskati vohuna med osmimi milijoni, ampak samo še med 98.338 člani omenjene organizacije. To prvo odkritje je pomenilo začetek velikanske akcije, v kateri je sodelovalo na stotine agentov protivohunske službe, številni njujorški detektivi in policija. Morali so obzirno zbrati podatke o vseh članih protiavionske zaščite in nato oddvojiti tiste, ki so lastniki hiše, nosijo očala, imajo psa in so poročeni.

Dnevi so minevali, zasledovanje se je nadaljevalo. Protivohunska služba je medtem prestregla še nekoliko pisem in dobila nove, dragocene podatke o neznancu. Zvedeli so, da ima njegova hiša majhen vrt, da je obremenjena s hipoteko in da bi mož rad zapustil sedanje bivališče in se posvetil reji perutnine.

Ti podatki so pripomogli, da se je število osumljencev v štirinajstih dnevih zmanjšalo od 98.000 na 88.000 in nato na 81 tisoč. Število je bilo še vedno veliko.

14. aprila zvečer, to je približno dva meseca po zaplembi prvega pisma, je protivohunska služba imela v rokah 12. pismo neznanca. Pri čitanju so agenti odkrili v njem tale dragoceni podatek. »Tukaj je že precej toplo in brstje poganja. Ta pomladni čas me spominja na tisti čudoviti teden, ki smo ga skupno preživeli v Estorilu . . .«

Estoril! Ameriška protivohunska služba je dobro poznala to portugalsko kopališče na obali Atlantika, saj je bilo to mestece v bližini Lizbone vendar shajališče nemških špijonov.

Na osnovi tega so lahko sklepali, da je neznani vohun prišel v Ameriko iz Portugalske. Morali so pregledati spiske vseh ameriških državljanov in tujcev, ki so v zadnjih dveh, treh letih živeli na Portugalskem in primerjali njihove podpise s podpisom neznanega vohuna, ki se je v svojih pismih podpisoval z lažnim imenom »Jerry Lewis«.

Nekaj desetin grafologov je takoj pričelo z delom. Pregledovali so podpise tisočev ameriških in tujih državljanov, ki so v zadnjih treh letih prišli v Ameriko in podpisali carinske izjave. Število osumljenih pripadnikov protiavinske zaščite se je zmanjšalo na 20 tisoč. Leto dni kasneje, 9. junija 1943 je eden od številnih grafoloških strokovnjakov vzporejal podpis »Jerryja Lewisa« s podpisom na 4881. carinskem formularju. Ko je opazil ta podpis, ni več občutil velike utrujenosti, prevzelo ga je silno navdušenje. Ni bilo več nobenega dvoma. Oba podpisa sta izvirala od iste roke.

Iskanje, ki je sledilo, je bilo prava igračka. Iz carinske deklaracije so agenti spoznali, da se človek, ki jo je podpisal, imenuje Ernest F. Lehmitz. To ime so nato takoj našli na seznamu članov organizacije za zaščito pred zračnimi napadi, kjer so zvedeli tudi za njegov naslov. Stanoval je v njujorškem predmestju Staten Island, Oxford Place kbr. 123.

Dobre pol ure za tem dogodkom je skupina detektivov in agentov protivohunske službe napravila zasedo pri njegovi hiši. Vohuna niso prijeli, ker se niso hoteli prenagliti. Predvsem so hoteli izvedeti, če špijon dela sam, na kakšen način dobiva zaupne informacije in s kom se druži. Poleg tega so morali dobiti v roke neovrgljive dokaze, da bi vohuna lahko obsodili za njegov zločin.

Vso noč so agenti čakali v zasedi, da bi stopil iz hiše »njihov človek«. Nekaj minut po sedmi uri zjutraj je prišel ven visok vitek moški, ki je v resnici nosil očala. Detektivi so mu neopazno sledili. Nedaleč od njegovega doma, je vohun vstopil v večjo restavracijo. Ker ga po 20 minutah ni bilo ven, je eden od detektivov šel v lokal. Tam je bilo kljub zgodnji jutranji uri veliko število gostov. Največ je bilo pristaniških delavcev, mornarjev vojne in trgovske mornarice in vojakov. A vohun? Imel je na sebi velik gumijev predpasnik in pomival tla restavracije.

Okoli njega pa so se mornarji pogovarjali o vsem mogočem, največ pa o svojem poklicu: o odhodu ladij, o tovorih, ki jih prevažajo in podobnem. Govorili so na dolgo in široko, in pri tem niso niti malo slutili, da njihovim besedam prisluškuje uho špijona. Ceprav bi jim tedaj nekdo povedal, da stoji med njimi nacistični vohun, ali, če bi celo s prstom pokazal na Lehmitza, bi se mu mornarji smejali, ker je mož izgledal tako naivno in dobrodušno. Še celo agenti sami so podvomili, če je to res vohun.

Še šestnajst dni so detektivi spremljali svojo žrtev, ki še ni nič slutila, da je konec njene kariere. Lehmitz se ni mogel nikamor ganiti, da bi mu agenti ne sledili. Prihodnje jutro so ktočasno poizvedovali o njem pri sosedih. Takole so se glasili odgovori:

»Ernest? Seveda ga poznam! On je voditelj organizacije za zaščito pred zračnimi napadi v našem stanovanjskem bloku. Da ga vi samo slišite, kako se jezi nad ljudmi, ki svojih oken ne zatemnijo dovolj. Lehmitz res vestno opravlja svojo nalogo!« Drugi sosed je povedal o njem to-le: Gospod Lehmitz ima enega najlepših vrtov v vsej mestni četrti . . .« In tretji: »Da, njegova hiša je resnično obremenjena s hipoteko . . . Dobro ga poznam. Zelo miren človek je. Slišal sem, da se misli posvetiti perutninarstvu.«

Micka: Nikar no, Janez, saj naju gleda vseh 10.000 bralcev »Glasu Gorenjske«!

Dokazov so imeli na pretek in 27. junija 1943, t. j. eno leto in štiri mesece po zaplembi prvega pisma, so ga agenti protivohunske službe aretirali. Pod težo neovrgljivih dokazov je Lehmitz podpisal svoje priznanje.

Tako so prijeli enega najnevarnejših nacističnih vohunov v Ameriki.

ZANIMIVOSTI

DVA TISOČ BARONOV V ZAPORU

Naslov »gospod doktor« ni več tako spoštovan v Nemčiji, kot je bil nekdaj. To so ugotovili tudi begunci iz Vzhodne Nemčije. Mnogi od njih, največkrat ljudje okoli 30 let, ko pridejo v Zapadno Nemčijo, pridajo svojemu naslovu še baron ali grof, najskromnejši pa se zadovoljijo z naslovom »von«. To pravzaprav ni težko, ker begunci prihajajo brez vsakršnih dokumentov in se pri oblasteh registrirajo z ustno izjavo. Ta manija je zavzela takšen obseg, da je danes v zaporih Zapadne Nemčije nad 2.000 raznih »baronov« in »grofov« zaradi številnih prevar.

28 MINUT PO SMRTI ZOPET OŽIVEL

Pred kratkim se je v Ameriki dogodil slučaj, ki ga v biologiji še ne poznamo. 11-letni Robert Hudson je moral prestati lažjo operacijo. Nenadoma je njegovo srce prenehalo biti. Kljub temu, da je dobil 20 električnih šokov, po 28 minutah obupnih naporov zdravnikov bolnik ni kazal več nobenih življenjskih znakov. Ko so zdravniki hoteli pričeti z obdukcijo, pa je mrtvo srce nenadoma pričelo samo od sebe delati in deček je »oživel« po smrti, ki je trajala 28 minut.

LETEČA BODICA

V Ameriki so zgradili letalo »X-3«, ki je dobilo ime leteča bodica. Letalo ima dva motorja s pritiskom 7.000 funtov. Dolgo je nad 20 metrov, preko kril pa ima samo 6,9 m razpona, tako da izgledajo, kot bi bila zakrnela. Ko so pred 6 leti podpisali pogodbo z Douglasovo družbo za proizvodnjo teh letal, so naročitelji pripomnili, da mora biti brzina 3.200 km na uro, letalo pa mora leteti v višini od 60 do 100 tisoč metrov. Za sedaj še ni znano, ali so ob priliki enoletnih poizkusov dosegli te norme.

„Kdo pa je partizan?"

Naša reportaža iz Polhograjskih Dolomitov

Svet v Polhograjskih Dolomitih je lep košček slovenske zemlje, ki ga na severu oklepa Poljanska Sora, na jugu pa meji na Ljubljansko barje. Pri nas ga pravzaprav le malo poznamo, čeprav bi ga lahko prišteli h Gorenjski.

Novembrsko jutro.

V ljubljanski kotlini gosta megla, a v Dolomitih že sije sonce. Človek bi kar zavriskal, ko po pustih dneh zopet zagleda jasno nebo nad seboj. Pogled na Gorenjsko stran je posebno lep. Iznad meglenega morja se dvigajo skalnati venci naših Alp.

Valoviti svet okoli nas je ves v soncu. Lesovi žare v jesenskih barvah. — Škrlat in zlato, zadnji nakit prirode, otožen in sanjav, a še vedno vesel življenja in lepote. — Rahla sapica osipa mrtvo listje z dreves, samo temno zelenje smrekovih gozdov bo ostalo. Lep je sijaj, s katerim narava v Dolomitih jeseni propada.

Kaj pa življenje v vaseh, ki so posejane tod okoli?

Ustavimo se v Šentjoštu. V osnovni šoli imajo roditeljski sestanek in matere se zbirajo v razredu. Dve učiteljici sta prišli mednje. Prvič so se takole sestali in ne poznajo se še med seboj. Obe tovarišici sta šele letos nastopili službo v tej vasi in delo na šoli ni ravno lahko. Od jutra do večera traja pouk in nedelja je ves njun prosti čas. Vzgoja otrok je težka naloga in uspehi so dobri šele ob tesnem sodelovanju doma in šole. V Šentjoštu tega ni. Mlajša učiteljica, ki je komaj letos končala študij, je z odločnimi besedami spregovorila o dolžnostih staršev in o težavah, ki so posledica nepravilne domače vzgoje.

Veliko je staršev, ki nikoli ne pridejo v šolo, da bi se pozanimali za učne uspehe in za vedenje svojih otrok. Ne samo to, celo k pouku jih ne pošiljajo redno. So primeri, ko otroka po ves teden ni na spregled in učiteljeva opozorila staršem nič ne zaležejo.

Ali ti očetje in matere prav nič ne pomislijo, da so s tem oškodovali svoje otroke, in da bodo ti morda v življenju še grenko občutili to njihovo ravnanje, to njihovo zanemarjanje vzgojnih dolžnosti.

»Saj ne bodo tega nikdar rabili,« se je oglasil starejši možak, »tudi mi nismo hodili v šolo in pri delu na gruntu smo izhajali brez učenosti.«

»Že, toda vsi vaši otroci ne bodo mogli ostati doma, pa tudi za dobro gospodarstvo je treba, da človek v naših časih nekaj ve,« ga je težko prepričalo dekle.

Kako močno je še zasidrana v nekaterih naših ljudeh ta zaostalost in marsikdo tudi namenoma noče videti napredka, nočev ideti, da nov čas zahteva novega človeka. Čudno, ali v Šentjoštu res ne morejo zabrisati vplivov preteklosti, ali zaslepljeni ljudje res ne bodo nikoli spregledali?

Belogardizem, ki se je med vojno šopiril v teh krajih, je zajel skoraj vsako hišo. Tudi pošteni ljudje so mu nasedli. Njegovo izdajalsko poslanstvo se čuti še danes, 8 let po osvoboditvi in sovražnik še vedno trosi med ljudstvo protisocialistična gesla. Pri vzgoji otrok se ta sovražni odnos do naše stvarnosti najbolj boleče odraža.

Kaj, n. pr. se dogaja v šoli: Viktor je povedal, da mu je nekdo od sošolcev skril zvezek. Učiteljica je spraševala, kdo je krivec, in med tem se je oglasil predrzen deček in dejal: »Jaz tega nisem storil, saj vendar nisem partizan, da bi kradel!«

»Kdo pa je partizan?« ga je vprašala.

»Tisti, ki ne hodi v cerkev in tisti, ki krade,« je odgovoril deček.

V takem duhu torej nekateri starši učijo svoje otroke. Pri etičnih principih so se ustavili. Tisti, ki ne hodi v cerkev, torej ne more biti pošten. Ali ni dovolj, da so sami zaslepljeni, in zdaj hočejo zapeljati še mladi rod na isto pot. Kaže, da jih zadnja vojna ni ničesar izučila. Vsi ti kraji so dovolj drago plačali svojo zablodo in nešteto otrok je ostalo brez očetov, nešteto žena brez mož. Sedaj hočejo še otroke odtujiti naši stvarnosti, odtujiti jih hočejo življenju.

Ne pustijo jih, da bi se vpisali v pionirsko organizacijo, čeprav bi se otroci radi vključili v krog pionirjev. Kako lepo bi bilo, ko bi se tudi oni v prostem času igrali z žogo, ki je last organizacije, in jo pionirji tako ljubosumno čuvajo. A kaj, ko o teh stvareh ne smejo sami odločati. Starše je vendar treba ubogati. Zelo nerodno je za te male glavice, ko učiteljica pove o neki stvari tako, doma pa trdijo ravno nasprotno. Kako naj se tak otrok znajde? Nekaj časa morda še omahuje, nato pa se le prilagodi staršem. Z njimi vred prične omalovaževati vse, kar sliši v šoli. Zakaj bi se učil, če mu mati reče, da to ni potrebno. Potem res ni čudno, če so nekateri otroci podivjani. Dogodek, ki se je pripetil v drugem razredu osnovne šole, vse to potrjuje.

Predrzen fantiček je nameraval ubiti svojega sošolca. Glavo mu je položil na klop in pričel zabijati žebelj vanjo. Če ne bi tega preprečili učenci iz višjega razreda, bi se v šoli res zgodil zločin.

In kaj so govorili ljudje o tem dogodku: »Da, to je pa današnja šolska vzgoja. Nič prida jih ne bodo naučili.« Obsodili so vzgojitelje na šoli, niso pa videli sebe in svoje krivde. Nekoč med odmorom so iz razreda izginile vse parole, ki so bile na stenah. Kdo je otroke napeljal na ta dejanja? Učiteljica prav gotovo ne.

Za prevzgojo teh ljudi bo treba še dosti storiti. Politični aktivisti pustijo te kraje vse preveč na miru. Naša oblast jim je nudila vso gospodarsko pomoč. Vzporedno z njo bi morali s prebivalstvom navezati ožje kulturne in politične stike. To pomanjkljivost so izkoristili naši nasprotniki za svoje podtalno rovarjenje. Mlada učiteljica v Šentjoštu je lahko vsem za vzgled. Prav nič ni črnogleda. Roditeljski sestanek ji je vlil upanje. Marsikatera mati in oče sta pritrdila njenim besedam.

Vsaj nekaj sodelavcev je dobila, ko so izvolili šolski svet.

»Saj ni tako hudo«, je dejala. »Človek mora zaupati vase in v ljudi. V bistvu so dobri, samo približati se jim je treba na pravi način. Sčasoma bodo vsi moji učenci postali pionirji, starši in jaz jih bomo vzgajali enako. Vse staro bo odpadlo, kakor listje v jeseni. Novo brstje bo pognalo tudi v tem delu slovenske zemlje.«

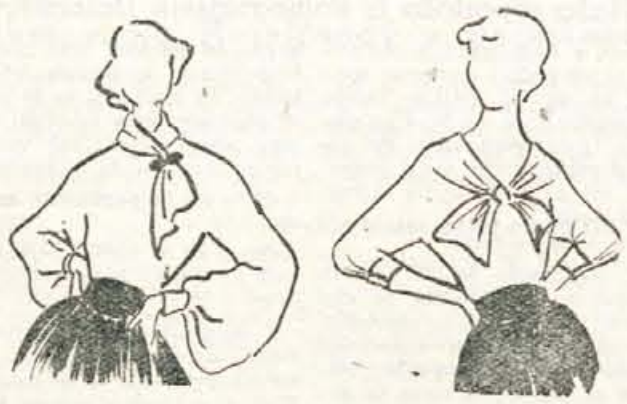

Dve večerni bluzi iz težke svile v poljubnih barvnih odtenkih, primerni za obisk gledališča in družabnih prireditev

Dobre in slabe strani kopeli

Če hočete, da vam bo kopel res koristila, se kopajte dva do trikrat na teden. Po vsaki kopeli se dodobra odrgnite z brisačo, ker s tem pospešite krvni obtok in vrnete mišicam gibčnost.

Kopeli delimo v mrzle, pri katerih ima voda od 0 do 18 stopinj toplote, sveže od 18 do 24 stopinj C, v mlačne od 25 do 30 stopinj C in vroče, pri katerih toplota vode presega 30 stopinj C.

Mrzle kopeli so zdrave in krepilne, vendar samo za živčno bolne in slabotne ljudi. Dobro je, če se gleda tega posvetujemo z zdravnikom.

Sveže kopeli si navadno lahko privoščimo poleti v morju ali reki.

Doma se navadno kopljemo v mlačni vodi in to največ zaradi tega, da telo očistimo.

Z vročimi kopelmi je prav takot z mrzlimi. Najbolje je, če jih predpiše zdravnik. Te kopeli škodujejo živcem, posebno, če presežejo 37 stopinj C.

Kadar se kopljemo v kadi, lahko dodamo vodi razne za telo koristne primesi. Koži na primer prav dobro de kopel z otrobi, ker omehča polt. 1 kg otrobov v luskah zalijemo z vodo in jih pustimo vreti 20 minut. Nato jih precedimo, tekočino zlijemo v kopalno kad in se z njo po kopanju izplaknemo.

Kadar imamo zelo mastno kožo, smemo dodati vodi dve žlici sode ali pa kupimo v drogeriji posebno vrsto soli, ki polt suši in razkuži. Če pa želimo imeti zelo belo polt, se kopljemo v vodi, ki smo ji dodali škrob.

Po kopeli se vselej dodobra odrgnemo z brisačo in se osvežimo z dobro kolonjsko vodo.

Z mokrimi rokami prenašamo bakterije

Nalezljive bolezni se kaj rade prenašajo z dotikanjem predmetov z mokrimi rokami. Gospodinja in kuharica si na dan bogve kolikokrat umije roke in jih briše z brisačo in kuhinjsko cunjo. Včasih postane mokra, posebno takrat, če se briše vanjo več ljudi. In prav mokra brisača in cunja sta zelo nevarni za prenašanje nevarnih bolezenskih klic. Možnost okuženja je pa večja tudi takrat, kadar se dotikamo mokrih reči z mokrimi ali vlažnimi rokami.

Bakterije na lesu, steklu, papirju, na bolnem človeku ali na kakršnem koli drugem predmetu, se rade odlepijo od predmeta, če se jih dotaknemo z mokro ali vlažno roko, in se naselijo na roki.

Če imamo na rokah bakterije, smo v precejšnji nevarnosti, da se okužimo. Z rokami jemo, pripravljamo jedila, se umivamo, likamo perilo, torej lahko potem z njimi okužimo prav vse, česar se dotaknemo.

Če se pa mokrih predmetov dotikamo s suhimi rokami, tedaj je možnost okuženja manjša, zakaj suhe roke se ne prime toliko bakterij.

Pravljični svet naj otroku odgrinja previdna roka

Ko sem bila otrok, mi je pripovedovala pravljice babica. V kotu za štedilnikom je pletla in jaz sem komaj čakala, da me bo popeljala v pravljični svet, v svet fantazije.

Še zdaj se čudim, kako tenkočutna je bila ta preprosta in ne posebno izobražena žena za otrokovo dušo. Znala je nešteto pravljic, toda ne takšnih, kakršne sem pozneje brala. V njenih pravljicah ni bilo hudobnega volka, ki je požrl Rdečo kapico, tudi ne povodnega moža, ki potegne neubogljive otroke v močvirne globine. Babica si je pravljice sproti izmišljala in jih znala tako zvezati z vsakdanjim življenjem, da sem vse razumela, se ničesar bala in se hkrati učila, spoznavala naravo in življenje.

Pozneje, ko sem sama znala brati, se mi je svet domišljije še širje odprl, toda to ni bil več svet neskaljene sreče. V njem sta bili že krivica in bolečina. Prezgodaj sta se dotaknili občutljive otroške duše. Z babičino smrtjo je zatonil svet nežnih, sladkih in čudovitih pravljic o mali miški, ki je šla na potovanje za koščkom sira in je odkrila toliko novega na svetu, o čebelici Maji, ki se na travniku pogovarja s cvetlicami in se zvečer utrujena, polna sladkega medu vrne v svoj dom, o pikapolonici, ki zleti naravnost v sinje nebo in ti pokaže, odkod bo prišla sreča.

V slikanicah in v knjigah so bile tudi lepe pravljice, toda prepolne groze. Srce se mi je stisnilo od strahu, če sem brala, da je Trdoglav s svojim dihom spremenil cvetoče polje v ledeno puščavo, in strašno se mi je zdelo, da je požrešni volk ležal v babičini postelji in krvoločno čakal na Rdečo kapico.

Na zidu nasproti moje postelje je visela preproga, v kateri je bil izvezen pragozd z divjimi zvermi, z levom in levinjo. Levinja je gledala naravnost vame s svetlimi očmi. Neko mesečno noč sem se zbudila in pogled mi je obstal na sosednji steni, prav na teh sršečih, rumenozelenih očeh. Zazdele so se mi oči požrešnega volka, jaz pa sem bila uboga Rdeča kapica, ki jo bo zdaj, zdaj pogoltnil. Začela sem na ves glas jokati. Komaj so me potolažili, čeprav nisem bila več tako majhna. Vendar še podnevi nisem rada pogledala tiste preproge in več let je minilo, preden sem pregnala tako imenovani »neumni« strah.

Pravljični svet je lep, če ga zna odgrinjati previdna roka. Mnogo je pravljic, ki so še za odraslega pregrozotne, na občutljivo otrokovo dušo pa še posebno hudo učinkujejo. To so pravljice o sedmih razbojnikih, o hudobni mačehi, o psoglavcih — ti so me še posebno strašili v sanjah — o zmaju s sedmimi glavami, itd.

Detinstvo naj bo srečen čas neskrbnosti, veselja in smeha. Za grozotnost, krivice in bolečino poskrbi življenje samo, zato ni treba otroku že v najnežnejših letih bičati domišljije.

Opazujte otroka, kako zaverovano, pobožno vas posluša, ko mu pripovedujete pravljice. V njegovih očeh je lahko ujeta sreča vsega sveta, lahko se pa v njih zrcalita strah in groza. Bolje je, da otrok sploh ne pozna pravljičnega sveta, kakor da je ta pravljični svet prežet z grozo. Vsaka mati naj si pri izbiri duševne hrane za otroke zaveda, da je za otroka najboljše še komaj dovolj dobro.

Kozmetika

Ali ste že opazili, da so ženske pozimi manj lepe? Ker so namreč izpostavljene tisočerim neprijetnostim mraza. Prinašamo nekaj nasvetov, da se boste oborožile proti tem nevšečnostim.

1. Prehod z mrzlega zraka v toploto kurjenih sob ima za posledico, da plane kri v obraz. S časom postane obraz trajno rdeč, česar prav gotovo ne marate. Če hočete to preprečiti, si vsak večer polagajte obkladke iz mlačnega čaja, skuhanega iz slezovih (ajbiševih) koreninic.

2. Pozimi so roke pogosto rdeče in nabrekle. Da to preprečite in da boste poživili krvni obtok, dvignite kdaj pa kdaj roke kvišku, hitro razklepajte in sklepajte prste in krožite z zapestji.

3. Če so postali vaši nohti krhki, kar se pozimi pogosto zgodi, opustite loščenje vsaj teden dni in vsak dan natirajte nohte z jodovim alkoholom.

4. Ozebline so najčešče posledica pomanjkanja vitamina C v telesu. Lahko si pa bolečine omilite, če jih natirate s tem-le mazilom: 2 g resorcina, 2 g evkaliptovega olja, 2 g terpentinovega olja in 16 g kolodija.

5. Trepalnice so v mrazu rade lomijo. Mažite si jih z ricinovim oljem.

GORENJSKI PIONIR

Tudi vam - iskrene čestitke!

PIONIRJI VSEM BRALCEM

Zelo se veselimo 10. rojstnega dne Titove Jugoslavije. Z vso močjo svoje mlade ljubezni se spominjamo pokojnih borcev, ki so s svojim življenjem odkupili naše življenje, življenje v svobodni domovini. Slava njihovemu spominu!

Iskreno smo hvaležni vsem, ki gradijo svobodno domovino v socialistično deželo, deželo poštenih, delavnih in srečnih ljudi.

Zato se vam ob prazniku republike toplo zahvaljujemo za veliko skrb, katero nam darujete vsak dan, čestitamo vam in vas prisrčno pozdravljamo z našim vzklikom, ki pove vse:

Za domovino s Titom, naprej!

Hvaležni in zvesti

pionirji osn. šole v Kranju

Dragi moji!

Saj veste, v nedeljo je bilo deset let, odkar je bilo v Jajcu v Bosni zasedanje Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije ali AVNOJ, kakor mu na kratko pravimo. To so bili predstavniki partizanskega gibanja iz vse Jugoslavije. Bili so torej edini zakoniti zastopniki jugoslovanskega ljudstva, ki se je takrat tako junaško borilo za osvoboditev izpod tujih in domačih tlačiteljev. Pa se niso sešli kar za zabavo. Na svojem zasedanju so postavili trdne temelje naši novi državi. Zato imamo 29. november še danes za najpomembnejši praznik v Jugoslaviji. To je praznik, ob katerem se vedno spominjamo prehojene poti, se zahvalimo tistim, ki so se žrtvovali zanjo, in razmišljamo o tem, kaj bomo še vse morali storiti.

Tako tudi pionirji. Dan republike jih spominja, da živijo v svobodni domovini, do katere imajo velike dolžnosti. Radostni so, da je tako. Zato vam k Dnevu republike čestita tudi

stric Kosobrin

Sekira ob Vrbskem jezeru, kjer so preživeli poletni oddih mnogi slovenski pionirji

Ariel Kassak: 10

Sovražnik je udaril v tretje.

Bila je nedelja. Dan je bil tako lep, da se je nebo, polno svetlobe in sonca, kar smejalo. Obe prijateljici sta odšli na celodneven avtomobilski izlet. Pozabili sta na vse skrbi in tegobe. Po dolgih tednih sta se spet od srca nasmejali. Bil je že gost mrak, ko sta se vrnili. Mary je široko zazehala, ko se je avto ustavil.

— Kar spat grem.

— Prav, jaz bom še spravila avto, je rekla Lilian.

Ko je ostala sama, je za trenutek uživala čar tihega večera. Vsa pokrajina je dihala čudovit pokoj in mir. Potem je zapeljala proti garaži. Ta je obstojala iz šesterih prostorov drugega ob drugem, ki so bili predeljeni s tankimi stenami. Po dve in dve sta imeli vzidane mreže za ventilacijo. Lilian je zapeljala avto v drugi oddelek. Na njeni desni so spravljali običajno kamion za živila, na levi pa mogočni de Huentasov Čadillac. Ustavila je motor in ravno hotela ugasniti luč, ko ji je roka obstala. Vrata garaže so se bil zaprla.

— Saj ni vetra, je pomislila, kako je to mogoče?

Ne da bi ugasnila, je stopila iz avta in prižgala luč v garaži. V tem je zaslišala rožljanje verige, položene preko vrat na zunanji strani in zaklepanje močne žabice. Nekdo jo je zaprl v garažo. Bila je ujeta kot miš v pasti.

Hej, odprite, jaz sem tu notri! je zaklicala. — Nobenega odgovora.

Ni več klicala, ker bi bilo zaman. Vedela je tudi, zakaj bi bilo tako.

— Mary je že odšla spat, nihče te ne bo pogrešal, nihče ne ve, da si tu, si je šepetala nemirne misli. Kaj če je za vsem tem spet kak napad?

Začela je tolči po vratih, dokler si ni ranila rok. Zaslišala je ropot v sosednem prostoru. Motor v kamionu je bil v pogonu. Smrad izpuha ji je napolnil nosnice. Prihajal je skozi mrežo za ventilacijo.

—Pomagajte, pomagajte! Zaprta sem v garaži! — je zaklicala, polna groze.

Kdor je pognal motor v kamionu, jo bo moral slišati! Nihče ji ni odgovoril. Slišala je le korake, ki so se naglo oddaljili. Razumela je. Obsojena je bila na strašno smrt. Obsojena, da se zaduši. Skozi mrežo je neprestano prihajal ogljikov dvokis in vedno huje kvaril zrak. Morda se bo dalo na tleh laže dihati? Lilian je legla in pritisnila nos na mrzli cement. Nič ni pomagalo. Morda bi živela kako minuto dlje, toda prej ali slej bo oddelek poln plina in Lilian bo morala umreti. Kako naj si pomaga? Morala bi zamašiti mrežo. Strgala bi obleko, ki jo ima na sebi, na kose, toda kako naj doseže mrežo? Bila je tako visoko pod stropom, da je uvidela, da ne more do nje, tudi če bi zlezla na streho svojega avtomobila. Oken ni bilo. Skozi vrata? Nemogoče, saj se niso niti potresla pod njenimi udarci. Že je začutila tesen obroč, ki ji je oklepal čelo. V senčih ji je kljuvalo.

Tako hitro! — Misli, misli Lilian!

Nenadoma se je zasmejala. Kako preprosto! Saj ima vendar orodje! Poizkusila bo odviti žeblje v tečajih. Mora se ji posrečiti, da vsaj toliko odpre vrata, da bi zlezla ven. Skočila je k avtu, v katerem je imela skrinjico z orodjem.

Bila je prazna.

Zahlipala je v joku in začela mrzlično iskati. Toda orodja ni bilo nikjer. — Ukradeno.

Stekla je spet k vratom in se nekajkrat zagnala proti njim. Ne, ni šlo. Izmučena

se je naslonila nanje. Glava jo je strašno bolela, že so se ji zapletale misli.

— Revolver! Imaš revolver, se je spomnila.

Smeje in v joku se je opotekala k avtu, odprla vratca in vtaknila roko v torbico, ki je visela ob volanu. Zjutraj je vzela revolver s seboj. Dobro ve! Streljala bo v ključavnico na vratih, dokler je ne stre.

Spreletel jo je leden mraz. Tudi revolverja ni bilo. Tudi revolver ukraden.

Poslednje upanje pokopano.

IX.

Poslednje upanje, poslednje upanje!

Te besede so kljuvale v njeni glavi, kot da bi jih kovač nabijal po nakovalu. Groza se je polaščala vsega njenega bitja.

Še enkrat se je splazila k vratom, pritisnila obraz k špranji in skušala dihati čim počasneje. Ni čutila mraza. Le tisto razbijanje po nakovalu: poslednje upanje, poslednje upanje.

Ni mogla več držati odprtih oči. Gosta megla, ki jo je obdajala, jo je dušila, zdelo se ji je, da ji bo glava počila. Skušala je premisliti . . . kaj?

Kaj?

Nima orodja, ne more do mreže, revolver je ukraden. Tu je le še avto. Avto ima motor. Avto ima . . . motor.

Motor! Motor!

Pograbila je za rešilno bilko. Motor. Služil ji bo namesto orodja. **Mora, mora!**

Dvignila se je na kolena in z očmi premerila razdaljo med vrati in avtom. Poldrug meter. Ni mnogo, a morda pojde. Mora pognati motor.

V glavi ji je že bobnelo, pogled ni bil več jasen. Kaj mora storiti? Premisliti? Ali ni že pričetek smrti? — Ah, pojdi vendar k avtu! Ne pozabi: **poženi motor!**

Ustnice si je zgrizla do krvi. Ko je ob prihodu ustavila motor, je imela v rokah ključ. Kam ga je dala? Aha, je že tu!

Sedaj ga moram vtakniti. Roke nimajo nobene moči, ne ubogajo. Splazi se v avto! Spet se je ugriznila, noge še ubogajo. In spet ugriz, še bolj boleč in nov pritisk na ključ. Motor brni, brni! Ah sreča! — Poženi avto, pritisni pedal! — Noga ne uboga!